

Kl. 12.00–13.09
14.00–15.21

§ 1 Val av ställföreträdande justitieombudsman

Val av ställföreträdande justitieombudsman företogs.

Följande skrivelse hade kommit in från konstitutionsutskottet:

Riksdagen

Konstitutionsutskottet har berett frågan om val av ställföreträdande justitieombudsman.

Den tid för vilken Karin Almgren är vald att vara ställföreträdande justitieombudsman löper ut den 7 december 2025.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt att riksdagen för två år från den 8 december 2025 till ställföreträdande justitieombudsman omväljer Karin Almgren.

Stockholm den 20 november 2025

På konstitutionsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och utsåg därmed *för två år från och med den 8 december 2025 till*

ställföreträdande justitieombudsman

Karin Almgren

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 6 november justerades.

§ 3 Avsägelser

Förste vice talmannen meddelade
att *Lars Johnsson* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i konstitutionsutskottet,
att *Oskar Svärd* (M) avsagt sig uppdraget som ledamot i trafikutskottet,
att *Marléne Lund Kopparklint* (M) avsagt sig uppdragen som ledamot i miljö- och jordbruksutskottet och som suppleant i trafikutskottet
att *Caroline Högström* (M) avsagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet samt
att *John E Weinerhall* (M) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelser.

§ 4 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält Oskar Svärd som ledamot i konstitutionsutskottet och som suppleant i trafikutskottet, Marlène Lund Kopparklint som ledamot i trafikutskottet, Lars Johnsson som ledamot i miljö- och jordbruksutskottet, Camilla Brunsberg som suppleant i konstitutionsutskottet, Caroline Högström som suppleant i socialutskottet samt Ulrika Heindorff som suppleant i utbildningsutskottet.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i konstitutionsutskottet
Oskar Svärd (M)

ledamot i trafikutskottet
Marléne Lund Kopparklint (M)

ledamot i miljö- och jordbruksutskottet
Lars Johnsson (M)

suppleant i konstitutionsutskottet
Camilla Brunsberg (M)

suppleant i socialutskottet
Caroline Högström (M)

suppleant i utbildningsutskottet
Ulrika Heindorff (M)

suppleant i trafikutskottet
Oskar Svärd (M)

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2025/26:130

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:130 Svensk innovationskraft i ett nytt geopolitiskt läge

av Aida Birinxhiku (S)

Interpellationen kommer att besvaras gemensamt med interpellationen 2025/26:132 av Daniel Vencu Velasquez Castro (S) *Svensk innovationskraft* måndagen den 1 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 26 november 2025

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ebba Busch (KD)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:132

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:132 Svensk innovationskraft

av Daniel Vencu Velasquez Castro (S)

Interpellationen kommer att besvaras gemensamt med interpellationen 2025/26:130 av Aida Birinxhiku (S) *Svensk innovationskraft i ett nytt geopolitiskt läge* måndagen den 1 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 26 november 2025

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ebba Busch (KD)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:144

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:144 Vindkraftspengar till kommunerna

av Malin Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 25 november 2025

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ebba Busch (KD)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:148

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:148 Insatser för energieffektivisering
av Fredrik Olovsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 5 december 2025.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 25 november 2025

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ebba Busch (KD)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2025/26:168

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:168 Barn i kommersiell exploatering
av Helena Vilhelmsson (C)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 15 januari 2026.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 25 november 2025

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2025/26:175

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:175 Brott mot småföretagare
av Ulrika Liljeberg (C)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av justitieministern Gunnar Strömmer inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 17 december 2025.

Stockholm den 25 november 2025

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Helena Swenzén

Expeditionschef

§ 6 Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2025/26:FPM37 Kommissionens arbetsprogram 2026 *COM(2025) 870* till utrikesutskottet

Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU8
Stärkt konstitutionell beredskap (prop. 2024/25:155 delvis)
föredrogs.

*Stärkt konstitutionell
beredskap*

Anf. 1 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Estonia, stormen Gudrun, tsunamin, skogsbränder, plötsliga finanskriser och pandemiutbrott – vi har våra erfarenheter av när samhället behöver möta stora påfrestningar.

Är då Sverige rustat för att hantera svåra samhällskriser? Har vår författning beredskap för det? Är vi redo att fatta snabba, svåra och samtidigt rättssäkra beslut vid sådana tillfällen? Klarar vi av att leva upp till vår grundlags krav på beslutsfattande?

Det här är viktiga konstitutionella aspekter på svensk krishantering i fredstid. Det är en mycket intressant fråga, men den är inte ny. Frågan har diskuterats i omgångar åtminstone sedan 1960-talet. Författningsutredningen från 1963, Civilförsvarslagstiftningsutredningen från 1989 och Grundlagsutredningen från 2008 är utredningar som har berört ämnet och konstaterat att det finns ett hål i vår grundlag vad gäller beslutsfattande i fredstida kris.

Här finns nämligen inte någon särskild reglering i regeringsformen, till skillnad från förhållandena vid krig och krigsfara. I stället gäller vanliga regler om beslutsprocesser, normgivning och styrning. Det kan man komma ganska långt med men inte tillräckligt. Många har därför ställt sig frågan: Är det efter över 50 år med regeringsformen och med de nya hot och risker som vi möter i samhället i dag dags att tänka nytt om vår grundlag?

Frågan aktualiserades på nytt när den svåra coronapandemin spreds över världen och i Sverige. Det ledde till att ett enligt konstitutionsutskott uttalade att regeringen skulle överväga en översyn av förutsättningarna för legalt handlande vid fredstida kriser. Även Coronakommissionen, Riksrevisionen och Justitieombudsmannen har påtalat vikten av att se över beslutsfattandet vid just fredstida kriser.

En utredning tillsattes därför av regeringen Löfven i september 2021. Den fick fyra deluppdrag med ett starkt samband: en översyn av riksdagens krigsdelegation, tillämpningsområdet för bestämmelserna om krig och krigsfara, riksdagens sammanträden och sammanträdesort samt regeringens möjligheter att meddela föreskrifter vid allvarlig fredstida kris, den så kallade normgivningsmakten. Även en internationell jämförelse ingick i uppdraget.

Herr talman! Jag hade själv förmånen att få sitta i den här utredningen. Slutbetänkandet presenterades i november 2023, och den moderatledda regeringen lämnade över en proposition till riksdagen i juni 2025.

Innan jag fortsätter mitt anförande vill jag passa på att tacka ordföranden Johan Hirschfeldt med sekretariat för en gedigen och väl genomförd utredning. Jag vill faktiskt också passa på att särskilt tacka justitieminister Gunnar Strömmer för gott samarbete i frågan. Det här visar att vi brett över partigränser kan hitta samsyn i svåra och grundläggande frågor, och jag tror att det är just vad svenska folket förväntar sig av oss.

Jag kommer nu att fokusera på förslaget om regeringens möjligheter att meddela föreskrifter vid allvarliga fredstida kriser, eftersom det förslaget är det som har varit mest diskuterat och omdebatterat.

Förslaget, som är ett förslag i flera steg, innebär stärkta möjligheter att styra Sverige i kriser. Till att börja med understryker vi att god författningsberedskap är grunden. Med det menar vi att lagstiftning för kriser helst ska vara på plats i förväg, innan en kris inträffar. Det är ett drömscenario och en god ambition i teorin, men i praktiken kommer våra lagar aldrig att vara skrivna på ett sådant sätt att de är rustade för att möta helt olika samhällskriser.

I sådana situationer, det vill säga om det inträffar en allvarlig fredstida krissituation, ska riksdagen kunna ge regeringen särskilda befogenheter att utfärda föreskrifter, så kallade normer, om det behövs för att hantera krisen. För att regeringen ska få denna normgivningsmakt av oss i riksdagen krävs ett aktiveringsbeslut där minst tre fjärdedelar av de röstande i riksdagen ska godkänna det, medan en enkel majoritet kan dra tillbaka aktiveringsbeslutet.

I undantagsfall ska regeringen själv kunna fatta aktiveringsbeslut, till exempel om det är uppenbart att man inte kan avvakta riksdagens beslut. Det kan vara så att det är svårt att samlas, exempelvis vid en stor katastrof som gör att riksdagen helt enkelt inte kan sammanträda, och då måste regeringen kliva in. I ett sådant fall måste regeringen så snart som möjligt underrätta riksdagen, som måste godkänna föreskrifterna med tre fjärdedels majoritet.

De föreslagna föreskrifterna innehåller många begränsningar. För det första ska de vara tidsbegränsade till högst tre månader – sedan upphör de att gälla. För det andra måste de underställas riksdagen så snart som möjligt. Om detta inte görs inom en vecka från den dag de beslutades upphör de att gälla. Föreskrifterna upphör också att gälla om riksdagen inte prövar dem inom en månad från det att de underställdes riksdagen.

Riksdagen kan när som helst återkalla regeringens normgivningsmakt. Vi i riksdagen förlorar alltså inte vår normgivande kompetens. Vi behåller alltid möjligheten att stifta lagar som ändrar eller upphäver regeringens beslut.

Förslaget innebär alltså, kort sagt, att det byggs in en konstitutionell möjlighet att snabbt och flexibelt införa normgivning genom regeringen i fredstida kriser men med stark demokratisk kontroll och begränsningar genom riksdagen och genom den nyss nämnda tidsbegränsningen.

Dessa särskilda grundlagsregler för normgivning kommer att skrivas in i ett nytt kapitel i regeringsformen just efter kapitlet om krig och krigsfara.

Herr talman! Det har spridits många narrativ om förslaget. Jag skulle vilja passa på att bemöta kritiken och några av de kritiska rösterna.

Är detta egentligen en alltför långtgående lagstiftning? Det har många funderat kring. Låt mig blicka tillbaka till hur vi resonerade i utredningen. Under dess gång slogs vi i stället av frågan om förslaget snarare inte innefattar väldigt många hängslen och livremmar och att beslutsfattandet därigenom inte kan ske tillräckligt snabbt och effektivt vid fredstida kriser.

En annan fråga som har lyfts fram i kritiken handlar om att riksdagens inflytande begränsas. Precis som jag nyss redogjorde för har riksdagen ett avgörande inflytande även när regeringen agerar utifrån riksdagens be-

myndigande. Som jag också nämnde tidigare kan riksdagen alltid meddela en lag som upphäver det regeringen har beslutat om.

Regeringen ska inte få stifta, ändra eller upphäva grundlag i denna befogenhet och inte heller ändra i riksdagsordningen eller lag om val till riksdagen. Det är också viktigt att understryka.

Annan kritik som har kommit fram handlar om varför vi inte lutar oss mot den konstitutionella nödrätten i stället. Det är en intressant tanke, men det skulle innebära att en regering inte har ett legalt ramverk att luta sig mot utan att den kan ta sig friheter och befogenheter som inte har en legal bas.

Är det här är ett undantagstillstånd? Det är kanske den vanligaste fråga vi har fått om förslaget. Nej, det är inte ett undantagstillstånd, herr talman.

Mina huvudargument för detta förslag är tre.

För det första: Regeringen styr riket och är ansvarig för att styra om det inträffar en allvarlig kris i Sverige. I regeringens styrfunktion måste det anses ingå att hantera konsekvenserna av en stor katastrof som drabbar riket och dess befolkning. Det är knappast en uppgift för riksdagen. Det är inte heller en uppgift för enskilda kommuner eller för domstolarna.

Även om regeringen har sina förvaltningsmyndigheter, som kan jobba med och genomföra många förslag, att luta sig mot är det till syvende och sist regeringen som är ansvarig för hur kriser hanteras. Därmed behöver regeringen också ha dessa befogenheter.

För det andra: Det behövs legala ramar för beslutsfattande vid fredstida kriser. Genom förslaget får vi en grund och ett ramverk som man kan luta sig mot. Man behöver inte förlita sig på den konstitutionella nödrätten, som i sig innebär problem.

För det tredje: När vi inte har systemet på plats innebär det att regeringen ibland, för att kunna agera snabbt, behöver agera via riksdagen genom att ett utskott tar ett utskottsinitiativ eller genom att en fråga väcks här. Då ska man komma ihåg att riksdagen inte har samma utredningskapacitet som regeringen. Det är regeringens ansvar, och det ingår i regeringens styrfunktion, att ta fram ett så fullgott beslutsunderlag att vi i riksdagen kan agera på det. Det ska inte vara tvärtom; det är inte vi i riksdagen som bär detta ansvar.

När regeringen lägger över detta ansvar på riksdagen innebär det också att vi inte kan kontrollera och granska besluten i efterhand. Kontrollmakten sätts ur spel.

Herr talman! Till slut: Vi vet inte vilka fredstida kriser vi står inför i framtiden. Vi lever i en orolig omvärld där kriser kan inträffa snabbt och oförutsägbart. Vad vi däremot vet är att vi kommer att möta kriser i framtiden. Då ska också vårt beslutsfattande vila på en trygg och legal grund. Det är precis vad det här förslaget handlar om.

(Applåder)

Anf. 2 JESSICA WETTERLING (V):

Herr talman! Det är lite lustigt, men jag skulle kunna skriva under på nästan allting som föregående talare sa. Jag tyckte att det var en väldigt bra redogörelse av vad ärendet innehåller. Det är ett minst sagt omfattande och gediget utredningsarbete som ligger till grund för det ärende vi debatterar i dag.

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 2 i betänkandet, som handlar om att stärka Lagrådets roll och värbandet av våra fri- och rättigheter. Jag kommer att återkomma till förslaget senare i mitt anförande.

Framför allt, herr talman, tänkte jag säga något om betänkandet i dess helhet. Eftersom det rör vår grundlag är det ett förslag som kommer att debatteras igen efter nästa års val. Som alltid när det gäller att ändra i grundlagarna ska det ske med en stor eftertänksamhet och inte förhastat utifrån tillfälliga situationer eller en tillfällig riksdagsmajoritets tycke.

Just därför har det under lång tid bildats en praxis att eftersträva breda majoriteter. I närtid kommer denna praxis efter valet, i alla fall vad det verkar, att slås fast genom att man ger vår grundlag ett starkare skydd. Som så ofta när det gäller att ändra i en grundlag har detta noga utretts i en parlamentarisk utredning där samtliga partier har ingått. Vi i Vänsterpartiet stod och står bakom utredningens förslag i dess helhet.

Det viktiga i förslaget – särskilt utifrån den debatt i samhället som tidigare talare pratade om – är att man behöver se alla de förslag som innefattas i betänkandet som just en helhet.

Kortfattat kan man säga att betänkandet innehåller ett antal olika delar.

En del handlar om att stärka riksdagens möjligheter att sammanträda för att vi inte ska hamna i den situation som föregående talare tog upp, där regeringen tvingas fatta beslut på egen hand utan att från början inhämta riksdagens godkännande.

En annan del är att stärka och göra vissa förändringar när det gäller krigsdelegationen.

Den tredje och kanske största delen är, precis som föregående talare sa, att det införs nya bestämmelser om normgivning vid allvarliga fredstida kriser som innebär att riksdagen med kvalificerad majoritet ska kunna ge regeringen särskilda befogenheter att meddela föreskrifter som behövs för att hantera en krissituation.

Det ska verkligen betonas att det finns ett stärkt minoritetsskydd i den här delen och att riksdagen när som helst ska kunna återkalla en sådan befogenhet.

Herr talman! För Vänsterpartiet blev det, särskilt efter pandemin, uppenbart att det saknas en tydlig reglering av hur beslutsfattandet ska gå till i brådskande och allvarliga situationer, exempelvis en pandemi eller en annan oförutsedd och exceptionell samhällskris.

Detta gjorde att riksdagen under pandemin blev tvungen att fatta en rad snabba beslut som i stort sett enbart gick ut på att verkställa det regeringen redan beslutat om. På grund av tidspressen fanns det ofta svårigheter för riksdagen att skaffa sig någon djupare kunskap om vissa ärenden.

Riksdagen hade därför svårt att ställa regeringen till svars för innehållet i lagstiftningsärendena. Vänsterpartiet anser att detta var en allvarlig brist. Det var också det här som låg till grund för att man tillsatte en parlamentarisk utredning. Riksdagen och utskottskanslierna har inte samma möjlighet att utreda och bereda förslag som Regeringskansliet, och Vänsterpartiet anser att det inte är en framkomlig väg att på det sättet förlita sig på att kunna lagstifta genom utskottsinitiativ.

Det finns ett antal situationer där detta har inträffat. Det gäller exempelvis Sudanfallet, där jag personligen är ganska kritisk till att utrikesutskottet genom ett utskottsinitiativ fattade beslut om en insats som, om den

hade gått fel, hade varit helt omöjlig att utkräva ansvar för av regeringen. Det var ju riksdagen som hade tagit initiativet på eget bevåg. Och är det något vi särskilt månar om i just konstitutionsutskottet är det att kunna utkräva ansvar av den regering som sitter vid makten.

Vi anser också att det finns goda möjligheter, vilket också visades under pandemin, att genom en bra dialog mellan riksdag och regering ha ett snabbt beslutsfattande där riksdagen hålls informerad.

Något som pandemin dock också visade, och även andra kriser innan dess, var att det är väldigt svårt att förutse vad som blir nästa kris. Nu är vi kanske rustade inför en kommande pandemi. Just därför kommer nästa kris som på detta sätt drabbar vårt samhälle antagligen inte att vara en pandemi.

Herr talman! Vänsterpartiet vill ändå betona vikten av att regeringen är återhållsam med den möjlighet som den nu kommer att ges inom grundlagen. Vi förutser och förväntar oss att det är väldigt få situationer då regeringen inte kommer att kunna invänta en riksdagsbehandling, utifrån de andra delarna i förslaget som gör att riksdagen får större möjligheter att fatta beslut. Om vi till exempel inte skulle kunna fatta beslut i den här kammaren är detta inte längre bundet till just de här lokalerna.

Vi anser också att ansvarsfördelningen mellan riksdag och regering bör kvarstå så långt som möjligt även i tider av kris.

Vi har som sagt ett antal reservationer i betänkandet. Den jag tänkte lyfta handlar om Lagrådet – reservation 2, som jag också yrkar bifall till. Vi anser att det bör utredas hur man skulle kunna stärka Lagrådets möjlighet att granska lagförslag i efterhand när det gäller hur dessa förhåller sig till fri- och rättigheter.

Den senaste krisen var ju pandemin, och jag känner att jag pratar väldigt mycket om den. Men historiskt finns givetvis även andra kriser där alla partier känt en vilja att visa handlingskraft. Det såg vi verkligen under pandemin. Alla partier upptäckte helt plötsligt att man kunde föreslå utskottsinitiativ. Det blev nästan inflation i den delen. Alla ville visa handlingskraft och sina egna goda förslag om hur krisen skulle kunna hanteras.

Man skulle i en framtida fredstida kris kunna tänka sig att vi partier i riksdagen är så måna om att visa handlingskraft att vi glömmer bort att värna våra fri- och rättigheter. Därför anser Vänsterpartiet att det finns skäl att se över om inte Lagrådet skulle kunna fylla en funktion när det gäller detta.

I övrigt står vi bakom förslagen i betänkandet.

Anf. 3 FREDRIK LINDAHL (SD):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkande KU8.

Vi står inför en tid då vårt samhälles säkerhet och robusthet provas, inte bara av militära hot utan också av kriser som naturkatastrofer, pandemier eller cyberattacker. I detta läge är det avgörande att vårt demokratiska styrelseskick kan fortsätta att fungera även under press. Det är därför som förslaget *Stärkt konstitutionell beredskap* nu ligger till grund för debatt och beslut.

Syftet med förslaget är tydligt: att ge Sveriges riksdag och Sveriges regering bättre förutsättningar att i krig och andra allvarliga kriser fullgöra sina uppgifter. Det handlar inte om att ge regeringen fri lejd utan om att

säkerställa att besluten hanteras med rättslig grund och under parlamentarisk kontroll.

Detta är några av de förändringar som föreslås:

Möjligheterna för riksdagen att sammanträda förstärks, bland annat genom att det ska kunna bli tillåtet med helt digitala riksdagssammanträden i ytterst exceptionella situationer.

Riksdagens krigsdelegation behålls men med justerade regler, exempelvis att en ledamot som blir statsråd inte längre ska kunna ingå i delegationen.

Regler för normgivning i allvarliga fredstida krissituationer införs, med möjlighet för riksdagen att med tre fjärdedelar av de röstande delegera särskilda föreskriftsbefogenheter till regeringen. För att detta ska bli verkligt krävs alltså bred parlamentarisk samsyn.

Men förslaget handlar inte bara om effektivitet. Det handlar också om att värna vår demokrati och vår rättsstat. Regeringen och utskottet betonar att statsskickets grunder ska respekteras även i kris och att särskilda befogenheter endast ska användas restriktivt och med kontroll.

Jag har i mitt anförande bara belyst en liten del av detta. Jag tänker att jag inte behöver upprepa det som föregående talare, specifikt Ida Karkiainen, tagit upp och som var väldigt detaljerat. Jag kan instämma i det och även i beskrivningen av bakgrunden till detta betänkande och denna proposition.

Utöver det skriftliga materialet kan jag särskilt hänvisa till utskottets ställningstagande på sidan 20 och framåt. Där belyser man på ett väldigt bra sätt alla de aspekter man har behövt ta ställning till ända sedan frågan började diskuteras i den parlamentariska kommittén fram till det lagförslag som riksdagen nu ska ta ställning till.

Anf. 4 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Jag vill gärna instämma med tidigare talare: Ida Karkiaïns anförande täckte väldigt mycket som jag och Miljöpartiet också skulle kunna ställa oss bakom.

Det vi diskuterar nu och ska fatta beslut om nästa vecka är verkligen ingen lätt fråga. Jag skulle vilja lämna ett kanske lite annat perspektiv på den.

En av utgångspunkterna för mitt politiska engagemang är skäligen enkel: Jag tänker att människor generellt vill väl. De – och vi – vill våra barns bästa, vi hjälper våra grannar och vi står inte och ser på om någon vän eller familjemedlem riskerar att råka illa ut. Vi ringer efter ambulans om någon skadas eller plötsligt blir allvarligt sjuk.

Det är en sorts överenskommelse vi har, de allra flesta av oss: att hjälpa till om och när vi kan.

Jag förstår att det är lätt att avfärda mitt resonemang med hänvisning till hur det ser ut runt omkring i världen i dag, med krig, konflikter, svält och klimatförändringar som gör det svårt eller omöjligt att bo kvar, att odla det man brukat odla eller att kunna planera framåt.

Olyckligtvis är en del av dessa eländen skapade av oss människor, ibland för egen vinnings skull, ibland på grund av maktambitioner. Ibland är det stater som står för det som vi andra har så svårt att ta till oss – staters syn på rätten till territorier eller rätten att gynna sig själva och/eller sina egna.

Det finns uppenbarligen en inre logik i maktstrukturer som gör att beslut som inte alls är bra för dem de berör ändå förekommer på många håll i världen.

Kärnfrågan är alltså: Vad händer om staten inte är god? Den frågan, herr talman, har sysselsatt filosofer, rättsvetare, sociologer och många andra tänkare under lång tid.

Att staten är nödvändig råder det ingen tvekan om. Det är så vi skyddar, ordnar, skapar säkerhet, vårdar och tar hand om. Men staten har också med sitt monopol på användande av våld en väldigt speciell position.

Sverige och många andra länder har system med checks and balances, på svenska kontroller och motvikter, eller ännu enklare: maktfördelning. Det är här detta kommer in i bilden. Jag ska be att få återkomma till det alldeles strax, herr talman.

Först vill jag tala lite om mitt och Miljöpartiets ställningstagande till propositionen. Vi har alltså en reservation som avser en särskild aspekt av regeringens förslag. Det handlar om regeringens möjligheter att få särskilda befogenheter i fredstida kriser.

Låt mig därför säga att vi i övriga frågor inte har några andra åsikter än utskottet. Det gäller bland annat frågan om riksdagens möjligheter att sammanträda i kristid. Det ska till exempel vara möjligt för riksdagen att fatta beslut om digitala sammanträden om säkerhetsaspekter eller andra skäl säger att det vore bäst att göra så. Det kan också av säkerhetsskäl eller andra orsaker vara bättre om riksdagen sammanträder utanför Stockholm. Det hör självklart till de absoluta undantagsfallen men bör ändå ses som en inte helt otänkbar eller osannolik utväg. Inte heller detta har vi några avvikande meningar om.

Vi har heller inga invändningar mot att reglerna för krigsdelegationen uppdateras, bland annat med en större roll för talmannen. För dem som ser detta som webb- eller tv-sändning ska sägas att krigsdelegationen är den grupp av 50 ledamöter och talmannen som i en krigssituation ska kunna ta över riksdagens roll.

Herr talman! I en del av betänkandet behandlas den konstitutionella beredskapen som gäller lagstiftning i svåra kriser – i fredstid och i krigstid. Det är förslag som gör det möjligt för riksdagen att i en allvarlig situation ge regeringen särskilda befogenheter att utfärda föreskrifter. Det ska krävas en bred enighet om detta, det vill säga tre fjärdedelar av de röstande i riksdagen ska rösta för att sådana befogenheter ska kunna ges. Men om det är ”uppenbart att riksdagens beslut inte kan avvaktas”, som det skrivs, ska regeringen själv kunna fatta ett sådant aktiveringsbeslut. Ett sådant beslut ska förvisso underställas riksdagen så snart det kan ske, och om inte tillräcklig majoritet kan nås faller beslutet automatiskt.

Vi är dock kritiska mot den del av regeringens grundlagsförslag som innebär att regeringen ska få samma möjlighet som riksdagen att införa regler om exempelvis begränsningar av fri- och rättigheter utan att aktiveringsbeslut fattats av riksdagen eller att reglerna godkänts av riksdagen på förhand. Det skulle kunna innebära att regeringen i vissa fall kan fatta ett aktiveringsbeslut som öppnar för beredskapslagstiftning och samtidigt besluta om ny lagstiftning som inte sedan tidigare förberetts som sedan ska godkännas i efterhand av riksdagen.

Prot. 2025/26:40
27 november

*Stärkt konstitutionell
beredskap*

Herr talman! Jag nämnde tidigare begreppen kontroller och motvikter, checks and balances eller maktdelning. Kloka kvinnor och män har sett till att försvåra den typen av maktnissbruk som jag pratade om tidigare där man inte helt entydigt kan säga att staten faktiskt är god. Man har därför skapat maktsystemer där det som är möjligt för en aktör kan regleras av en annan. Vanligast är att statliga funktioner delas upp på olika institutioner, till exempel riksdag, regering och domstolar. Riksdagen har en möjlighet att avsätta ett statsråd eller även statsministern genom en misstroendeförklaring.

Vi har också förvaltningsdomstolar och Lagrådet som granskar förslag på ny lagstiftning. Vi har även olika former av kontroller för hur staten sköter både makt och andra resurser genom JO och Riksrevisionen. Genom det kommunala självstyret omöjliggörs statens styrning av en lång rad verksamheter.

Sedan har vi förstås den fjärde statsmakten, det vill säga fria medier med stöd av offentlighetsprincipen – allt kan granskas. Här finns förvisso diskussionspunkter kring det mediestöd som staten kan lämna, men i princip gör granskning och transparens det svårare att ta kontroll över staten.

Om vi för ett ögonblick tittar på USA och president Trump, som ju till synes har fått en oproportionerligt stor makt, är det inte egentligen för att det saknas kontroller och motvikter, utan det är, om jag har förstått det rätt, för att det finns såväl gråzoner i den amerikanska konstitutionen som att presidenten använt exempelvis utnämningssmakten till att placera lojala anställda i nyckelpositioner. Vidare har presidenten också använt medierna, inte minst de sociala, för direkt kommunikation, och han har visat misstro mot de etablerade kanalerna.

Slutligen, herr talman, menar jag och mitt parti att riksdagen har den förmåga som krävs för att fatta snabba beslut, som gör att det inte är nödvändigt och kanske kontraproduktivt att ge den makten till regeringen under en allvarig fredstida kris. Vi ser farhågor med förslaget och möjligheter att utnyttja brister till egen fördel – om regeringen så bestämmer.

Riksdagen kan också välja att skapa beredskapslagar med syfte att begränsa omfattningen av en eventuell delegation till regeringen av normgivningsmakt. Eller med andra ord: Med en förstärkning av kontroller och motvikter kan vi minska riskerna för att en situation uppstår där staten inte längre är god.

Jag vill såklart inte att vi ska hamna i en sådan situation – inte någonsin. Och jag har som jag sa en stark tilltro till andra människor. Därför vill jag att vi i första hand ska se till att lagstiftningen hanteras av riksdagen, i andra hand genom så tydliga förutsättningar som möjligt genom förbättrade beredskapslagar att det blir svårt för framtida regeringar, oavsett färgkombinationer, att ta över den möjligheten från riksdagen. Jag vill verkligen inte att en sådan situation ändå skulle kunna uppstå någon gång när vi kanske inte ens är kvar medan nästa generation står där med eftertankens kränka blekhet och en autokratisk statsledning.

Om människor skulle fråga min dotter om det inte var hennes pappa som var med och fattade beslut om detta en gång i tiden ska hon kunna säga: Jo, men han var bland dem som sa nej.

Med det sagt, herr talman, tackar jag för ordet och yrkar bifall till reservation 1.

Herr talman! I dag tar vi ett avgörande steg för att säkerställa att vår demokrati kan fungera även när den ställs inför största tänkbara prövning. Regeringen har lagt fram en proposition om stärkt konstitutionell beredskap, som konstitutionsutskottet sedan har ställt sig bakom med bred enighet. Det är inte bara ord på papper, utan det här är konkret handling för Sveriges säkerhet.

Varför behövs då detta? Jo, vi befinner oss i en epok där det otänkbara har blivit verklighet. Krig förs på europeisk mark, och människor dödas och förföljs dagligen. Cyberhot och hybridhot är inte längre hot utan realiteter, och det sker i detta nu när vi debatterar denna fråga.

Hybridhot kombinerar militära och icke-militära medel i gråzonen mellan fred och krig. Desinformationskampanjer syftar symtomatiskt till att undergräva förtroendet för våra svenska demokratiska institutioner. Som vi vet kan också samhället ställas inför andra typer av svåra påfrestningar såsom naturkatastrofer eller allvarliga sjukdomsutbrott, som kollegan Ida Karkiainen ingående redogjorde för.

När dessa hot materialiseras, när krisen kommer, måste Sveriges demokrati stå stark samtidigt som vi kan agera för att lindra effekterna av dessa hot och kriser. Men för att den ska göra det behöver vi rätt verktyg. Vi behöver en författningsberedskap som möjliggör snabbt och effektivt agerande, samtidigt som vi värnar principerna för våra demokratiska processer.

Detta handlar om tre avgörande reformer.

För det första är det klokt att säkerställa att riksdagen har bästa möjliga förutsättningar att verka även under allvarliga kriser. Vi moderater välkomnar de förslag som de flesta av oss är eniga om och som går i den riktningen.

Jag vill dock särskilt kommentera ett av dessa förslag som nu ligger på riksdagens bord, nämligen att öppna för möjligheten att hålla helt digitala sammanträden när det krävs av hänsyn till riksdagens säkerhet eller av andra påtvingade skäl. Samtidigt som detta är en motiverad förändring finns det, som både kommittén och regeringen har betonat, goda skäl att beakta de risker som följer med helt digitala sammanträden. När utrymmet för digitala möten ska definieras närmare i riksdagsordningen kommer det därmed att krävas väl balanserade överväganden så att den tänkta restriktiva användningen återspeglas, samtidigt som det finns en möjlighet att nyttja digitala möten i de allvarliga situationer då det verkligen är motiverat.

Sammantaget anser vi moderater att de förslag som ger riksdagen förbättrade möjligheter att verka under kriser kommer att skapa en ökad demokratisk stabilitet. Med en riksdag som står väl rustad för framtida kriser stärks dess förtroende hos medborgarna redan i dag.

För det andra, herr talman, är det faktum att krigsdelegationens roll och funktion lyfts fram mycket positivt. Sannolikt är kunskapen om krigsdelegationens viktiga uppgifter i extrema situationer inte allmänt spridd. Därför fyller beskrivningen av denna som en riksdag i liten skala i sig själv ett pedagogiskt syfte.

Givet krigsdelegationens mycket centrala roll i krig eller krigsfara är det mycket klokt att vikten av att inte detaljreglera delegationens förutsättningar att verka betonas i betänkandet som vi nu debatterar. Eftersom

krigsdelegationen ska agera under extrema förhållanden är det uppenbart att det är närmast omöjligt att i förväg förutse vilka exakta behov som kommer att finnas när dess regelverk ska tillämpas i ett skarpt, allvarligt läge.

De förslag i denna del som nu ligger på riksdagens bord är följaktligen av sådan karaktär att de inte riskerar att försvåra krigsdelegationens processer. De är väl motiverade och skapar ökad tydlighet. Det gäller till exempel förslaget att ledamöter som utses till statsråd bör lämna krigsdelegationen. En sådan förändring skapar en större enhetlighet med bestämmelserna för riksdagen och förefaller rimlig givet den sannolika arbetsbelastningen för statsråd i en situation då krigsdelegationen verkar.

För det tredje ska det, när det gäller god författningsberedskap, först betonas att nuvarande regering ser över regleringar och mandat på flera olika områden som ska kunna aktiveras vid allvarliga kriser. Det är klok politik på riktigt. Den som inte är förberedd är oförberedd.

Vad vi har att ta ställning till här i dag grundar sig på att det är mycket svårt att på förhand förutse alla behov vid en framtida kris och att författningsberedskapen alltid kommer att ha luckor.

Samtidigt är beredskapslagstiftningen för fredstida kriser i dag mindre omfattande än för krigsförhållanden. Det har därför konstaterats att det kan uppstå situationer under en allvarlig fredstida kris där det skulle behövas mycket snabba beslut om ny författning, men de går inte att hantera med dagens regelverk. Därför finns det ett behov av de förslag i betänkandet som ger regeringen ökat utrymme att fatta beslut om författningsändringar.

Samtidigt är det givet, vilket tidigare talare här i talarstolen har påpekat, att vi i denna kammare värnar riksdagens roll och kapacitet även vid situationer då en allvarlig fredstida kris råder. Det är därför viktigt att betona de omfattande överväganden som gjorts av både kommittén och regeringen avseende balansen mellan riksdagens fortsatta inflytande och behovet av att kunna överlåta viss normgivning till regeringen.

Mitt parti tar denna fråga på stort allvar och menar att de förslag som nu föreligger också är väl avvägda. Med utgångspunkten att det är riksdagen som, med en kvalificerad majoritet, tar ställning till om det råder en allvarlig fredstida situation och att regeringen därmed bör ges särskilda befogenheter ges denna kammare ett fortsatt mycket tydligt och framför allt mycket starkt mandat.

På samma sätt värnar begränsningen om tre månaders giltighet, avseende föreskriftsändringar som regeringen utan bemyndigande beslutar om under helt exceptionella omständigheter, om riksdagens reella inflytande. Till detta kan läggas det minoritetsskydd som föreslås och som berördes här tidigare.

Det handlar om att hitta en balans mellan intresset av att å ena sidan skydda befolkningen och riket mot faror och hot och å andra sidan upprätthålla statsskickets grunder, med konungahuset i spetsen, och att inte utsätta demokratin och medborgarna för obefogade ingrepp i deras fri- och rättigheter. Detta är inte ett motsatsförhållande. Det är en balans som vi nu har hittat.

Kollegor! Vi vet inte när nästa kris kommer, men vi vet att den kommer. Vi vet att hoten är reella: cyberattacker, hybridhot, desinformation, sabotage och ytterst väpnat angrepp.

Nu, genom dessa reformer, är Sverige bättre förberett. Nu har vi stängt igen brister i de centrala demokratiska processerna som aktualiseras i händelse av kriser och hot. Vi har gått vidare från vår unikt svenska naivitet där vi trott oss leva i den tusenåriga fredens rike. Nu har vi säkerställt att demokratin fungerar även när den sätts på prov. Nu har vi gett regeringen verktyg att agera, under riksdagens kontroll.

Herr talman! Jag ska avsluta med att säga att statens viktigaste uppgift är att skydda befolkningen och vår statschef och statschefens familj och värna vår frihet, fred och säkerhet. För att kunna ta detta ansvar behöver riksdagen och regeringen fungera och kunna fatta nödvändiga beslut i rätt tid och med rättsligt stöd, även i krig och vid andra svåra kriser. Det är nämligen när mörkret faller som ljuset måste synas. Och det är när krisen kommer som demokratin måste stå som starkast. Med dessa reformer säkerställer vi att den gör det.

Jag yrkar med detta bifall till konstitutionsutskottets förslag till beslut.

Anf. 6 MUHARREM DEMIROK (C):

Herr talman! Vi debatterar i dag propositionen *Stärkt konstitutionell beredskap*. Det är ett ärende som kanske saknar den dramatik som budgetförhandlingar ger men vars betydelse för vår demokrati och vår förmåga att stå emot kriser är av den mest fundamentala karaktären. Centerpartiet ställer sig bakom propositionen i dess helhet. Vårt stöd är inte okritiskt. Däremot är det tydligt, och det bygger på en smärtsam läxa som vi alla tvingades lära oss.

Herr talman! I januari 2020 upptäcktes det första fallet av covid-19 i Sverige. Det som sedan följde har vi alla ett kollektivt minne av. Det är något vi aldrig vill uppleva igen. Det var en period som var en extrem prövning för oss alla, både som enskilda och som samhälle.

I denna kammare uppdagades dessutom allvarliga luckor i vår konstitutionella beredskap. År 2021 tillsattes den utredning som ligger till grund för denna proposition. Den tillkom inte av en slump utan av en nödvändighet.

Under covid-19-pandemin uppdagades en allvarlig sårbarhet i det svenska samhällskontraktet. Vi hade robusta grundlagsregler för krig, men vi saknade en tydlig och legal mekanism för att hantera just en kris som hotade vår existens i fredstid. Konsekvensen vet vi. Vi tvingades ta till ad hoc-lösningar, improviserade lagar och processer som var tidsödande och otydliga och som i vissa fall lämnade mer att önska ur rättssäkerhetssynpunkt.

Centerpartiet har alltid satt legalitetsprincipen i centrum; om ingrepp i medborgarnas frihet och vardag behöver göras måste det ha ett tydligt lagstöd. Propositionen vi nu debatterar åtgärdar detta problem genom att skapa en permanent, laglig grund för krisbeslut. Vi går från det osäkra ad hoc-arbetet till ett förutsägbart system inskrivet i vår egen regeringsform.

Herr talman! Vårt stöd stärks av att detta är resultatet av en ordentlig och grundlig parlamentarisk kommittéutredning. Det är inte en lag som har drivits igenom av en regering i panik utan ett förslag som har mejslats fram av alla partier och sedan granskats av tunga remissinstanser som våra domstolar, Justitiekanslern och Advokatsamfundet.

Vi har, som sig bör, vänt och vridit på varje del i detta. Vårt särskilda fokus har självklart legat på maktbalansen. En liberal demokrati får aldrig

tillåta att den verkställande makten tillskansar sig den lagstiftande makten utan starka motvikter.

Herr talman! Vi behöver tala klarspråk om den del som sticker ut: normgivningskompetensen, särskilt regeringens möjligheter att agera självständigt, som det föreslås skrivas in i 16 kap. 3 § regeringsformen.

Det är sant att detta är en udda fågel i svensk rättstradition. Det är en bestämmelse som ger regeringen en historiskt unik möjlighet att på eget initiativ, i ett extremt akut skede meddela föreskrifter som annars är riksdagens ensak. Detta är en maktutvidgning som vi inte tar lätt på och som ingen bör ta lätt på.

För att förstå detta behöver vi se till hela grundförslaget. Det bygger på, som flera har sagt här, att riksdagen i förväg, i ett lite lugnare skede – om vi får kalla det så – ger regeringen ett bemyndigande att hantera en kris.

Om detta är alla överens. Men verkligheten, som också har beskrivits här från talarstolen, har visat oss att det kan uppstå situationer där riksdagens snabba agerande inte är tillräckligt snabbt, och anledningen är då det omedelbara hotet men också tidsfaktorn. I dessa exceptionella fall ska regeringen kunna meddela nödvändiga föreskrifter på lagområdet utan bemyndigande i lag.

Vi känner oss trygga just på grund av de parlamentariska spärrar som vi har varit med om att utforma och säkra i detta förslag och som har redogjorts för så förtjänstfullt av flera i denna debatt.

Herr talman! Centerpartiet ser denna proposition som en nödvändig konstitutionell försäkring mot handlingsförlamning i framtida kriser. Vi balanserar här två fundamentala krav: effektivitet i krishantering mot demokratisk kontroll. Den lösning vi nu ser som ligger på bordet är enligt vår bedömning en ansvarsfull väg framåt.

Genom att rösta ja till propositionen säkerställer vi att vår demokrati och vår rättsstat har just de verktyg som krävs för att överleva de svåraste fredstida kriserna, utan att behöva kompromissa med våra kärnprinciper. Jag vill därför avsluta mitt anförande med att än en gång förtydliga att Centerpartiet yrkar bifall till propositionen i dess helhet.

Anf. 7 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! De senaste åren har vi, i vårt trygga gamla Sverige, tydligt blivit varse att vi är en del av en globaliserad värld. När covid-19-pandemin spreds över världen upptäckte vi att vår lagstiftning saknade beredskap för att hantera en sådan hastigt uppblossande hälsokris.

För att minska smittspridning fick vi hastigt ställa om arbetssätt inte bara på våra vanliga arbetsplatser utan även här i riksdagen, som är så tydligt reglerad i lag. Efter rekordsnabba beredningsprocesser fattades beslut om att minska ned till 55 ledamöter vid omröstning i kammaren, och utskottssammanträden kunde skötas digitalt med endast ordförande på plats i riksdagshuset.

Ministrar ringde runt till oss ledamöter, vid alla upptänkliga tidpunkter på dygnet, för att förankra brådskande förslag om hur exempelvis skolornas undervisning skulle hanteras, vilka ålders- och elevgrupper som hade störst behov av att fysiskt vara på plats i klassrummen och vilka åtgärder som behövde vidtas för att sammanväga riskerna för övriga elever att isoleras i hemmen kontra risken att bli smittad.

Jag ska inte upprepa alla krisåtgärder som riksdagen fick besluta om för att reglera hälso- och sjukvårdens anpassning till det uppkomna läget, eller hur föreningslivet plötsligt blev neddragat till ett minimum, eller hur bara den allra trängsta kretsen av närmast anhöriga fick delta vid vigslar, dop och begravningar.

Den 1 april 2022 förklarades pandemin inte längre vara någon allmänfarlig eller samhällsfarlig sjukdom. Det var en enorm lättnad när alla dessa tillfälliga krislagar kunde upphöra och livet så småningom kunde återgå till det normala.

Men den 24 februari, bara en dryg månad tidigare, hade Ryssland inlett sin fullskaliga invasion av Ukraina, efter att president Putin en tid hade talat om att återupprätta de ryska intresseområdena, där våra närmaste grannar på andra sidan Östersjön, och i vissa uttalanden även Sverige, ingår. Vi kunde snabbt konstatera att med en sådan granne behövde även vi det starkare skydd som ett fullvärdigt Nato-medlemskap innebär.

Herr talman! Det förslag till vilande ändring av regeringsformen som vi nu diskuterar har alltså inte uppkommit av en slump, utan för att vi på ett ganska brutalt sätt blivit varse att vår lagstiftning saknar den konstitutionella beredskap som många andra länder redan har utrustat sig med.

Det är alltså hög tid att även vi ser om vårt hus och reglerar på vilket sätt riksdag och regering ska ges bättre förutsättningar att under svåra kriser, och i värsta fall krig, kunna fullgöra sina uppgifter och fatta nödvändiga beslut på ett sätt som är förankrat i lag. Som vi hört av tidigare talare handlar det om riksdagens möjligheter att sammanträda, hur krigsdelegationen ska vara sammansatt och talmannens roll.

Vidare införs bestämmelser om normgivning i allvarliga fredstida kriser, exempelvis om en ny pandemi skulle komma. Riksdagen ska med kvalificerad majoritet kunna ge regeringen särskilda befogenheter att meddela sådana föreskrifter som behövs för att hantera situationen. Dessa befogenheter ska när som helst kunna återkallas av riksdagen.

Jag ska inte närmare gå in på det, eftersom flera tidigare talare och kollegor i konstitutionsutskottet har gått in mer på djupet om det. Det gäller alldeles särskilt vår tidigare ordförande Ida Karkiainen i sitt inledande anförande.

Dessa vilande förslag ska riksdagen fastställa efter valet nästa höst, och de ska träda i kraft den 1 januari 2027. Kristdemokraterna står bakom förslaget, och jag yrkar härmed bifall till det.

Anf. 8 MAURICIO ROJAS (L):

Herr talman! Att vara liberal är att vara kluven. Dessa så ofta upprepade ord uttalades av folkpartiledaren Gunnar Helén på 1970-talet. Han tillade också att det handlade om att ständigt föra argument åt två håll, vare sig nu debatten utkämpas inom en själv eller på offentlig plats.

Det återspeglar en sann liberal hållning – en som skyr förenklingar, ensidighet och dogmatism, och som i stället försöker tränga in i komplexiteten hos svåra problem och på ett seriöst sätt väga olika argument mot varandra. Det är inte synonymt – som vissa tycks tro – med beslutsvånda, utan med att komma till ett avgörande efter en saklig prövning av olika ståndpunkter och alternativ. Det är en stolt folkpartistisk tradition som vi värnar om.

Herr talman! Detta är precis vad jag har tvingats göra under de senaste veckorna angående den proposition vi debatterar i dag. Jag har tagit del av de invändningar som betänkandet som ligger till grund för regeringens proposition har föranlett, både från vänster och höger, liksom från flera betydande organisationer såsom Internationella juristkommissionen, Civil Rights Defenders och Amnesty International.

Såväl Dagens Arena som Timbro har publicerat omfattande kritiska inlägg i frågan. "Om djävulen och ett undantagstillstånd" är rubriken på den text som Dagens Arena publicerade i samband med att betänkandet *Stärkt konstitutionell beredskap* utkom.

Det är en text som manar oss att lagstifta med tanke på att "djavulen" faktiskt en dag kan sitta i Rosenbad. Det kan låta drastiskt att använda en sådan arbetshypotes, men det borde snarare betraktas som en självklar försiktighetsprincip, särskilt i ljuset av de tragiska historiska erfarenheter som länder i vår omgivning har gjort.

Enligt Dagens Arena har djävulen "smugit sig in i förslaget om att regeringen själv ska få rätt att bestämma om och när det är dags att utlysa undantagstillstånd". Dävulen skulle också ha dolts bakom "de ytterst oklara kriterierna för vad som ska räknas som 'akuta situationer' när regeringen verkligen kan behöva agera snabbt och okonventionellt".

Timbros kritiska inlägg lyfter fram samma punkter. Det handlar om en femtiosidig rapport med titeln *Har nöden ingen lag?*, författad av tanke-smedjans ansvarige för rättsstatsfrågor. Rapporten inleds med följande citat av Nazitysklands kronjurist Carl Schmitt: "Suverän är den som bestämmer över undantaget." Det anger skriftens andemening.

Herr talman! Kan vi ignorera de kritiska argument som på olika håll framförts angående den proposition vi debatterar i dag? Det tycker jag, som god och kluven liberal, att vi inte borde göra. De två ovan nämnda punkterna är utan tvekan både känsliga och viktiga. Det är riktigt, som kritikerna påpekar, att begreppet allvarliga fredstida kriser inte definieras exakt i propositionen utan i stället exemplifieras. Där ges bland annat följande exempel på sådana kriser: "en svår naturkatastrof, en omfattande olycka, ett storskaligt terroristattentat, en omfattande spridning av en samhällsfarlig sjukdom eller en betydande störning av kritisk infrastruktur".

Såväl den parlamentariska kommittén som regeringen konstaterar att det gällande framtida kriser är "svårt att förutse vilka händelser som kan komma att sätta samhället på prov och ännu svårare att förutse vilka behov av lagstiftning som en framtida kris kan leda till". Detta är, enligt min mening, ett rimligt antagande som förklarar varför begreppet framtida fredstida kriser inte kan definieras med exakthet.

Om något vet vi med säkerhet att det oförutsedda inte bara kan inträffa utan kommer att inträffa. Karl Poppers berömda svarta svan – det vill säga en händelse som är omöjlig att förutse – dyker ofta upp i de mest oväntade situationer, och vi måste vara förberedda på det. I det avseendet är formuleringarna i regeringens proposition ändamålsenliga.

Herr talman! Den andra invändningen gäller att ge regeringen befogenhet att på egen hand besluta att en allvarlig fredstida kris råder och att de därmed kan överta riksdagens lagstiftningsmakt, även inom det så kallade obligatoriska lagområdet. Det handlar om situationer "då nya föreskrifter på lagområdet behövs i princip omedelbart eller för en situation där riksdagen tillfälligt inte kan fullgöra sin verksamhet", som det står i proposi-

nen. Det handlar i själva verket inte om att införa helt nya konstitutionella regler utan om att tillämpa i stort sett samma regelverk som gäller när riket befinner sig i krig.

I regeringsformen 15 kap. 5 § står det: ”Är riket i krig och kan varken riksdagen eller krigsdelegationen till följd av detta fullgöra sina uppgifter, ska regeringen fullgöra dessa i den utsträckning det behövs för att skydda riket och slutföra kriget.” Detta har en tydlig och viktig begränsning i andra stycket av samma paragraf: ”Regeringen får inte med stöd av första stycket stifta, ändra eller upphäva grundlag, riksdagsordningen eller lag om val till riksdagen.” Det är i princip samma befogenheter och begränsningar som nu föreslås gälla under allvarliga fredstida kriser, med alla de försiktighetskrav och parlamentariska kontrollåtgärder som ska omgärda utövandet av sådana exceptionella befogenheter.

Herr talman! Är detta rimligt – eller kan det äventyra vår demokrati och vårt parlamentariska statsskick, som kritikerna menar? Med tanke på att det oförutsedda förr eller senare kommer att inträffa och kräva omedelbara åtgärder eller att man agerar även om riksdagen tillfälligt inte kan fullgöra sin verksamhet är den relevanta frågan följande: Vad är alternativet till den föreslagna reformen? Det realistiska svaret på den frågan är enkel och heter konstitutionell nödrätt.

I betänkandet *Stärkt konstitutionell beredskap* finns en definition: ”Med konstitutionell nödrätt avses vanligtvis att statsmakterna, vid nödsituationer där samhällets bestånd hotas, åsidosätter grundlagen och ändå gör anspråk på att ha handlat rättsenligt.” Det är givetvis en oxymoron – ett försök att ge åsidosättandet av legalitetsprincipen en fasad av legalitet. I svensk konstitutionell historia har avvisandet av konstitutionell nödrätt varit den dominerande hållningen, men det har funnits några få men betydelsefulla undantag då detta har åberopats, till exempel vid flygplanskapningen på Bulltofta 1972, Normalmstorgsdramat 1973 och terroristattacken mot västtyska ambassaden i Stockholm 1975.

Konstitutionsutskottet uttalade följande i samband med tsunamikatastrofen i december 2004: ”Det kan dock tänkas finnas krissituationer då regeringen kan bli tvungen att handla på ett sätt som inte står i full överensstämmelse med gällande rättsregler, t.ex. om nationens existens står på spel eller för att rädda människoliv.” Utskottet konstaterade vidare: ”Man har i vårt land i huvudsak tagit avstånd från den konstitutionella nödrätten.” Utskottet tillade dock denna viktiga passus: ”Likväl torde det finnas ett visst begränsat utrymme för en sedvanerättsligt grundad konstitutionell nödrätt vid sidan av författningen.”

Herr talman! Den proposition vi debatterar i dag är framtagen just i syfte att undvika att hamna i ett sådant, ur legalitetssynpunkt, vanskligt läge. Vi liberaler ställer oss bakom utskottets betänkande efter att ha gjort en noggrann analys av den föreslagna grundlagsändringen och av de alternativ som finns för att kunna hantera allvarliga fredstida kriser när det krävs omedelbara insatser eller då riksdagen tillfälligt inte kan fullgöra sin verksamhet.

Vi skulle givetvis önska att det beslut som riksdagen med all sannolikhet ska fatta inte vore nödvändigt. Men med tanke på att Karl Poppers svarta svan förr eller senare kommer att dyka upp är det vårt parlamentariska ansvar att förhindra att vi hamnar i ett konstitutionellt limbo där legalitetsprincipen kan offras på nödens altare.

Prot. 2025/26:40
27 november

*Stärkt konstitutionell
beredskap*

Sist men inte minst vill jag påpeka att den proposition vi debatterar i dag understryker behovet av nästa viktiga grundlagsreform: att inrätta en stark och oberoende författningsdomstol som prövar om såväl riksdagens som regeringens beslut är konstitutionsenliga. Det är det steg som återstår för att Sverige slutligen ska kunna definieras som en fullfjädrad liberal demokrati.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 3 december.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.09 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Frågestund

Anf. 9 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av justitieminister Gunnar Strömmer, socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall, äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje och civilminister Erik Slottner.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Justitieminister Gunnar Strömmer besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Gängvåldets karaktär

Anf. 10 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka justitieministern för att han accepterade inbjudan att komma till min hemstad Norrköping tidigare i veckan och, efter den senaste tidens alla bombdåd, möta den frustration som finns där – liksom runt om i vårt land – över att utvecklingen inte har vänt när det gäller gängvåldet. Det var väldigt uppskattat av och viktigt för många att se den enade fronten från politiken i en svår tid. Tack för det, justitieministern!

Skjutningarna har ju minskat, och polisen har blivit allt bättre på att avvärja och klara upp grova våldsbrott. Samtidigt har bombdåden ökat rejält, och många fler oskyldiga drabbas. Detsamma gäller mordbrandsattackerna; i natt hade vi en ny brandattack i just Norrköping. Gängvåldet

har helt enkelt ändrat form, och det är det jag skulle vilja fråga justitieministern om. Vad är hans analys av att skjutningarna har minskat men att bombdåden och brandattacker i stället har ökat?

Prot. 2025/26:40
27 november

Frågestund

Anf. 11 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Teresa Carvalho, för möjligheten att tillsammans vara i Norrköping tidigare i veckan. Det var mitt sjätte besök i Norrköping under den här mandatperioden, och det var ett mycket fint återseende med polis, socialtjänst och andra delar av Norrköping som jag har haft glädjen att lära känna väldigt väl under de här åren.

Det är helt riktigt att skjutningarna har gått ned – och gått ned rejält. Mellan 2012 och 2022 tredubblades dödsskjutningarna i Sverige, och från rekordnivån på 62 dödsskjutningar det året kan vi konstatera att skjutningarna har mer än halverats. Det betyder också att antalet skadade och döda har gått ned lika mycket.

Nu måste samma vändning ske när det gäller sprängningarna, som är en form av våld av delvis annan karaktär. Svaret på hur vi löser det finns i hur vi har vänt utvecklingen vad gäller skjutningarna: hemliga tvångsmedel, nya resurser och nya arbetssätt från polisens sida.

Anf. 12 TERESA CARVALHO (S):

Fru talman! Vi är helt överens, jag och justitieministern, om behovet av fler poliser, fler brottsbekämpande verktyg och skärpta straff. Det vi socialdemokrater saknar är en svensk maffialag och en offensiv för att bryta nyrekryteringen.

Jag tror att det vore väldigt bra för Sverige om vi socialdemokrater och moderater kunde nå varandra också i de här frågorna. Det skulle ge en stabil och långsiktigt hållbar politik mot gängkriminaliteten och då också mot bombdåden och brandattacker. Jag undrar om justitieministern håller med om det och hur vi i så fall kan ta tanken vidare.

Anf. 13 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Den majoritet som finns i Sveriges riksdag och som bärs upp av fyra partier i vårt samarbete står för precis den färdriktning som vi talar om här. Det enda som kan äventyra den färdriktningen är ju att Socialdemokraternas kompisar i Miljöpartiet och Vänsterpartiet får inflytande över den saken. Jag ska ta ett mycket konkret exempel i närtid, nämligen det otroligt viktiga preventiva steget att kunna rikta hemliga tvångsmedel även mot barn under 15 år. Vänsterpartiet sa nej, och Miljöpartiet sa nej till denna preventiva del.

Ja, full fart framåt – då håller vi i det!

Hedersvård och återkallelse av medborgarskap

Anf. 14 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Nyligen väcktes åtal mot ett par som misstänks ha skurit sönder ett av sina barns underliv under en ritual i en moské. Om de fälls till ansvar har de gjort något av det värsta jag har hört talas om i Sverige. Det handlar inte bara om att det har utövats bestialiskt våld mot ett barn utan också om att övergreppen har skett med den bredare familjens, och

till och med det bredare lokalsamhällets, goda minne. Det är nästan som att det här är något slags normal del av den lokala kulturen på sina håll i Sverige.

Just nu bereds ny lagstiftning om återkallelse av medborgarskap. Det är en fråga som vi har ett gott samarbete med regeringspartierna i. Jag vill därför ta chansen att fråga justitieministern om han håller med mig om att den typ av fullständigt vansinniga våldsdåd som det är frågan om här bör medföra stark presumtion för återkallat medborgarskap i de fall personer döms till ansvar.

Anf. 15 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Ludvig Aspling för möjligheten att diskutera den här väldigt viktiga frågan.

Att vi talar om en fruktansvärd brottslighet råder det ingen som helst tvekan om. Att samhällets reaktion på den brottsligheten inte på något sätt har stått i paritet med brottets allvar – den stympning och den kränkning som det innebär – råder det heller ingen tvekan om. Därför gör vi flera viktiga saker, och jag ska nämna två av dem.

Vi har en straffreform som framför allt ska se till att hela straffskalorna används. I de grova fallen handlar det om upp till tio års fängelse. Vi har också säkerställt att utreseförbud i de här fallen används på ett sätt som gör att man kan skydda barnen.

När det gäller medborgarskapet är det helt riktigt att vi nu gemensamt förbereder en reform som ska göra det möjligt att ompröva och återkalla medborgarskap. Det gäller dock brottslighet som är organiserad och systemhotande. Det betyder att gängtopparna träffas av reformen men inte nödvändigtvis de som begår andra bestialiska brott som inte är en del av den organiserade brottsligheten.

Anf. 16 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Reformen av grundlagen är i princip färdig; det finns ett förslag som är nästan klart. Jag noterar att den bestämmelse som förslås där tillåter en reglering som stadgar att även den här typen av brott ska kunna omfattas av regeln om återkallelse av medborgarskap. Den utesluter inte det. Det finns heller inga hinder i internationell rätt mot att ha en sådan ordning.

Därför måste jag ändå ställa frågan tillbaka: Varför gör justitieministern det här ställningstagandet? Varför håller han inte med mig om att även de här brotten bör omfattas och om att de här personerna ska bli föremål för återkallelse av medborgarskap?

Anf. 17 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Att vi talar om fruktansvärda brott som ska straffas hårdare råder det ingen som helst tvekan om. Att människor som ägnar sig åt sådant här över huvud taget inte ska komma in i landet och bli medborgare är vi också överens om.

Däremot finns det en folkrätt som vi har anslutit oss till i form av konventioner och som avgör vilket slags brottslighet som innebär att det kan bli aktuellt med en omprövning av medborgarskap. Det är därför vi använder begreppet statens vitala intressen. Det handlar om brottslighet som

Resurser till äldreomsorgen

Frågestund

Anf. 18 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Regeringen och Sverigedemokraterna har lämnat walk-over i äldreomsorgen. Personal vittnar om stress, sjukskrivningar och ständigt oro för att de äldre ska fara illa. De springer mellan äldre, vilket leder till att de inte hinner ta ut sin rast. De tvingas till och med byta tampong i skogen.

Äldre larmar om stroke men får inte hjälp i tid. Tolv personer har dött i samband med brister i hemtjänsten. Det här är det värsta utfallet av politikens bortprioritering av äldreomsorgen.

Regeringen måste göra något åt personalbrist, pressade scheman och löner som inte går att leva på. Den enda satsning som presenterades när regeringen höll presskonferens tillsammans med Sverigedemokraterna var en satsning på språkträning.

Ska regeringen göra någon mer satsning? Kommer man att avskaffa minutstyrningen? Kommer man att tillföra statliga resurser till kommunerna så att de kan satsa på personalen på riktigt?

Anf. 19 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack, ledamoten, för frågan!

De vittnesmål om brister i äldreomsorgen som vi har fått läsa om och titta på den senaste tiden är tyvärr inget nytt, men alldeles oavsett det är detta helt oacceptabelt.

Äldreomsorgen är en prioriterad fråga för regeringen. Under mandatperioden har regeringen, även om ledamoten inte tycks ha uppfattat det, gått fram med ett otal reformer för att få en tryggare och säkrare äldreomsorg. Det handlar bland annat om skyddad yrkestitel för undersköterskor och ett förstärkt anhängigstöd för alla de som vårdar en närstående. Vi inför nu en fast omsorgskontakt såväl inom hemtjänsten som på särskilda boenden. Vi förlänger och förstärker Äldreomsorgslyftet så att kompetensen kan höjas, ribban läggas högre och valfriheten värnas. Därutöver har vi en lång rad andra åtgärder.

Förutom detta inför vi nu ett språkkrav.

(Applåder)

Anf. 20 NADJA AWAD (V):

Fru talman! Avskaffade minutscheman och mer resurser till kommunerna så att de kan satsa på personalen är vad som krävs, men den här regeringen och Sverigedemokraterna har inte hörsammat något av detta. Därför kan personalen inte få rätt till arbetstidsförkortning så att de orkar jobba ett helt arbetsliv. De kan heller inte få höjda löner eller rätt till heltid.

Detta kommer vi från Vänsterpartiets sida att ändra på när vi får förtroendet att vara med och leda Sverige efter valet 2026, men nu styr den här regeringen. Finns det något mer som regeringen kan satsa på som kommer att innebära förbättringar för personalen och de äldre?

Anf. 21 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):
Fru talman! Jag tackar för möjligheten att upplysa ledamoten om vad regeringen gör på det här området.

Förutom det jag nämnde tidigare ökar vi steg för steg kraven för att man ska få jobba inom äldreomsorgen. Vi går nu fram med en kompetenssatsning via Äldreomsorgslyftet. Vi inför också ett språkrav så att äldre kan förstå och göra sig förstådda. Utöver detta går vi fram med ett tydligt lagstöd för kommunerna för att de ska kunna göra bakgrundskontroller med utdrag ur misstankeregistret och belastningsregistret. Syftet är att äldre ska kunna känna sig trygga och säkra med de personer som de släpper över tröskeln.

Nybyggnation av fängelser

Anf. 22 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Centerpartiet har sagt ja till att tillfälligt hyra fängelseplatser i Estland för att säkra tryggheten för medarbetare och intagna. Avgörande för vårt besked var de planer som finns för att kraftigt bygga ut kriminalvården i Sverige med ytterligare 15 000 platser före 2032.

Vi vet nu att de byggprojekt som inleddes för tre år sedan tidigast tas i bruk 2029. Projekttiden är minst sju år. De anstalter som byggs har i genomsnitt 500 platser var. Det innebär att vi borde ha 30 byggen igång, men vi har bara 4.

I måndags var jag i Hagfors kommun i Värmland. De har i tre år haft en dialog med Kriminalvården om att bygga ett fängelse där. De har antagit ett planprogram och går vidare med en detaljplan, trots att Kriminalvården på tre år inte har kunnat ge något besked. Landets kommuner är redo, men var finns statens kraftfulla agerande?

Min fråga till justitieministern är om han tycker att utbyggnationen av fängelser håller den takt som situationen kräver.

Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Svaret på frågan är nej – det går inte tillräckligt fort. Dessvärre gick det också väldigt långsamt under de åtta år som föregick den här regeringen. Det byggdes alldeles för lite under alldeles för lång tid. Kriminaliteten har växt och brottsuppleringen gått upp, vilket har gjort att trycket på kriminalvården har ökat.

Nu vidtar vi en lång rad åtgärder för att få fart på det här. Vi förenklar planregler och ser över lagstiftningen i stort. Vi har en samordnare på plats som ska få ihop kommuner, Kriminalvården, fastighetsägare och byggare i effektivare processer. Vi ser också hur detta ger resultat – senast i Kalmar, där man kunde ge besked om att det nu kan byggas dubbelt så många platser som det initialt var tal om.

Det är helt riktigt att takten måste öka, också av det viktiga skälet att vi ska kunna förändra straffen på ett sådant sätt att fler farliga personer låses in och alla hederliga medborgare kan vara ute.

Anf. 24 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Justitieministern och Centerpartiet är överens i väldigt mycket av det här. Att leda landet handlar dock inte bara om att stifta lagar

och anslå budget, utan det gäller också att ha ledarskap och leverans i de här frågorna. I Centerpartiets Sverige krokar stat och kommuner arm för denna utveckling i hela landet.

Min fråga är egentligen om vi skulle kunna få ett mer konkret svar av justitieministern när det gäller vad man i närtid tänker göra för att få detta på plats.

Prot. 2025/26:40
27 november

Frågestund

Anf. 25 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Det raka svaret är att samordnaren – det tidigare kommunalrådet Olov Holst, före detta ordförande i kommunstyrelsen i Sigtuna – har fått i uppdrag att få ihop befintliga initiativ från kommunerna med Kriminalvårdens planer och se till att det går mycket snabbare än hittills.

Det är helt riktigt att det finns många kommuner som vill bidra. Man kan säkert ha synpunkter på en del av kalkylerna, men det råder ingen som helst tvekan om att det fortfarande finns väldigt mycket kraft där ute som inte har blivit tillräckligt väl omhändertagen på den statliga sidan. Man kan diskutera varför systemet har fungerat på det sättet, men nu ändrar vi på det.

Skydd av svenska konsumenters intressen i EU

Anf. 26 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Min fråga går till civilminister Erik Slottner.

Vi ser att allt fler människor blir skuldsatta och hamnar hos Kronofogden. Konsumentskyddet är verkligen viktigare än någonsin. I det här tuffa läget väljer regeringen att strypa – att helt nolla – statsbidraget till civilsamhällets konsumentorganisationer och till Sveriges Konsumenter.

Sveriges Konsumenter bildades när Sverige kom in i EU för att man skulle kunna skydda svenska konsumenters intressen i EU-lobbyapparaten innan regeringarna kan komma in och förhandla. Vad jag vet har det inte gjorts någon konsekvensanalys av den här neddragningen. Min fråga till civilministern är därför: Hur ska svenska konsumenters intressen kunna skyddas i EU när Sveriges Konsumenter tystas genom att statsbidraget nollas?

Anf. 27 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det här var med i denna mandatperiods första budget. Bidraget skulle först minskas och sedan tas bort. Det var en prioritering som den här regeringen gjorde för att kunna satsa pengar på sådant som man gick till val på och tycker är viktigt för Sverige.

Sveriges Konsumenter finns dock kvar. Det är inte så att organisationen står och faller med statsbidraget, utan den finns kvar och är fortfarande aktiv. Man ägnar sig mycket åt opinionsbildning, för en aktiv debatt och återkommer till regeringen med olika inspel och synpunkter inom det konsumentpolitiska området.

Regeringen har i stället valt att satsa på att öka anslagen till Allmänna reklamationsnämnden för att konsumenter ska kunna få tvister hanterade inom rimlig tid. Vi lägger nu extra pengar på Konsumentverkets konsu-

mentvägledning för att man ska kunna stötta många sårbara konsumentgrupper.

Regeringen gör alltså satsningar inom det här området men disponerar medlen lite annorlunda än vad den förra regeringen gjorde.

Anf. 28 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Fru talman! Jag tackar civilministern för svaret, men jag tycker inte riktigt att jag fick svar på frågan.

Anledningen till att Sveriges Konsumenter är en så viktig organisation är att man kan komma in väldigt tidigt i EU-processen. EU är ju som en stor lobbyapparat. Sveriges Konsumenter finns fortfarande kvar men har det väldigt tufft. Man är inne i en period av varsel, och vi har inte sett slutet på det än. Jag är starkt oroad över hur den här utvecklingen ser ut. Statsbidraget är ju väldigt viktigt för att vi ska ha oberoende organisationer, som Sveriges Konsumenter.

Jag vill gärna ha svar på den fråga jag ställde tidigare.

Anf. 29 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Svaret blir ungefär detsamma: Sveriges Konsumenter finns kvar. Man är inte helt beroende av statsbidraget. Det är mycket möjligt att organisationen behöver säga upp en del av personalen; jag är inte helt uppdaterad när det gäller den frågan. Sveriges Konsumenter finns dock kvar. Organisationen är fortfarande aktiv. Man har annan finansiering och kan därmed också verka på EU-nivå, där det pågår mycket aktivitet inom konsumentfrågorna.

Den svenska regeringen är aktiv i att stärka konsumentskyddet på europeisk nivå. Detta är inte minst viktigt med tanke på den ökade e-handel vi ser i dag, inte minst med länder utanför EU.

Mäns våld mot kvinnor

Anf. 30 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Varje år mördas cirka 15 kvinnor i Sverige av sin nuvarande eller tidigare partner, och var fjärde kvinna utsätts någon gång för psykiskt eller fysiskt våld i en nära relation. Mäns våld mot kvinnor är ett fundamentalt angrepp på kvinnors frihet och värdighet, men det drabbar också alla de barn som växer upp i familjer där det förekommer våld.

Regeringen har sedan dag ett prioriterat arbetet med att stärka skyddet för kvinnor och flickor. Skärpt kontaktförbudslagstiftning, skärpta straff för sexuella kränkningar och rivna sekretesshinder är bara några exempel på vad regeringen hittills har gjort.

Jag frågar nu justitieminister Gunnar Strömmer vad regeringen avser att göra ytterligare för att motverka våld mot kvinnor.

Anf. 31 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Mikael Damsgaard för möjligheten att få diskutera denna oerhört angelägna fråga.

Det är helt riktigt att vi har gjort och gör otroligt mycket för att komma åt det som måste sägas vara ett av vårt samhälles latent och allra mest mörka problem, nämligen mäns våld mot kvinnor – och för den delen även

annat våld i nära relationer. De straffförändringar vi gör är oerhört betydelsefulla, och jag tänker på dem som riktar sig mot det sexuella och fysiska våldet men också att vi i närtid ska återkomma till riksdagen när det gäller kriminalisering av psykiskt våld. Det handlar alltså om att komma åt även denna typ av våldsamhet som drabbar kvinnor. Vi har även äntligen tagit tag i frågan om det ekonomiska våldet, en fråga som har ältats sedan början av 2000-talet och som nu äntligen är föremål för rejäla utredningsgrepp.

Vi ska också se till att de lagstiftningsförändringar som sker den 1 december när det gäller sekretessen också innebär verkliga förflyttningar också på detta område.

Anf. 32 MIKAEL DAMSGAARD (M):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Kan ministern utveckla något om vad påföljderna för psykiskt våld kan bli och vad som görs för att det ska bli lättare för kvinnor att lämna destruktiva förhållanden?

Anf. 33 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Påföljderna måste givetvis stå i relation till brottens allvar. En svårighet med den kränkning psykiskt våld innebär är att en enskild handling kanske inte når upp till ett särskilt högt straffvärde. Det handlar alltså om att hitta ett verktyg för att komma åt ett destruktivt mönster över en längre tid, och här ska straffen förstås stå i paritet med brottens allvar. Vi återkommer som sagt i närtid till riksdagen med detta.

Där rann min talartid ut. Vi får återkomma även till den andra frågan.

Äldres rätt att välja kön på omsorgspersonal

Anf. 34 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! TV4 visade nyligen en verklighet som borde oroa oss alla. Enligt Ivo ökade missförhållandena förra året, särskilt när det gäller kvinnor som utsätts i sina egna hem. Låt mig ta två exempel. I Skellefteå satt en manlig vårdare med könet framme efter att ha duschat en äldre kvinna, och i min egen hemstad våldtogs 85-åriga Elsa av en manlig vårdare. Båda dessa kvinnor hade önskat sig kvinnliga vårdare.

På en flygplats får en kvinna självklart välja kvinnlig personal vid visitation, men som äldre och beroende av hemtjänst är hon maktlös inför vem som kommer in i hemmet och vem som hjälper henne i duschen.

Kristdemokraterna tog vid rikstinget beslut om att ändra på detta så att äldre ska kunna välja kön på personal vid integritetskänsliga insatser. Vi vill också införa ett nationellt avstängningsregister så att vårdare som stängts av för misstänkta övergrepp inte kan byta jobb utan att det upptäcks.

Vad säger äldreministern om dessa krav?

Anf. 35 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack, Mikael Oscarsson, för denna viktiga fråga!

För det första ökar vi nu steg för steg kraven för att få jobba inom äldreomsorgen. Det handlar om kompetenskrav och språkrav men också om att kommunerna får ett tydligt lagstöd för att göra bakgrundskontroller.

Det handlar om utdrag ur misstankeregister och belastningsregister så att man får lämplig personal på plats. Vi går också vidare med obligatoriska bakgrundskontroller så att det inte är fritt valt arbete. Detta kommer att stärka tryggheten och säkerheten för äldre.

När det gäller Mikael Oscarssons andra fråga handlar det i grund och botten om den valfrihet för äldre som både jag och ledamoten vurmar för och värnar oerhört mycket. Här handlar det om att sätta äldre i centrum, inte systemet.

Anf. 36 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Alla här har ju varit på Arlanda, och många har säkert någon gång blivit utvalda för visitation och då fått välja. En äldre kvinna ska inte behöva utsättas för att en man utför intimhygien, utan hon ska också kunna välja. Då man på flygplatser runt om i världen har denna respekt måste man kunna ha densamma även inom äldreomsorgen. Jag hoppas därför för de äldres värdighet att detta kan lösas och att vi får denna valfrihet och detta register.

Anf. 37 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag delar verkligen ledamotens beskrivning av att äldre måste sättas i centrum, inte systemet. Äldre ska ha rätt att välja och kunna påverka sin egen situation både vad gäller innehållet i den vård och omsorg de har behov av och rätt till och vem som utför denna omsorg. Jag tycker att äldre självklart ska kunna välja utförare och både i hemtjänst och på särskilt boende ha stort inflytande över vem som utför dessa livsviktiga sysslor.

Kriminellas missbruk av söktjänster

Anf. 38 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Söktjänster som Mrkoll gör det i dag möjligt att med några knapptryck kartlägga människors namn, adresser och annan personlig information. Detta används inte bara av allmänheten utan också av kriminella för att välja ut och kartlägga brottsoffer, särskilt äldre och andra sårbara personer.

Utredningen om söktjänster föreslog ändringar i grundlagen, men regeringen har beslutat att invänta EU-domstolens prövning innan man gör ingrepp i grundlagen.

Min fråga till justitieministern är därför: Hur avser regeringen att inom ramen för vanlig lag stärka skyddet för människors integritet och försvåra för kriminella att missbruka söktjänster tills rättsläget klarnar?

Anf. 39 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Mauricio Rojas för frågan.

Det är riktigt att det å ena sidan är ett oerhört stort problem i samhället att känslig, privat och personlig information är lättillgänglig genom söktjänster, vilket i praktiken gör det möjligt för kriminella att kartlägga sina brottsoffer, inte minst äldre, som ett underlag för sin brottslighet. Å andra sidan har många aktörer i samhället ett legitimt behov av att kunna göra

bakgrundskontroller för att skydda sig mot kriminella, infiltration och påtryckningar.

Som grädde på moset har vi också ett rätt snårigt rättsläge för att reda ut detta, och då har vi valt följande väg framåt: När det gäller grundlagsförändringar, som också skulle träffa bakgrundskontrollerna, avvaktar vi med detta. Däremot kommer vi nu att undersöka förutsättningarna i den vanliga sekretesslagstiftningen, och vi har aviserat en utredning i denna del som kommer att titta på precis det problem Mauricio Rojas tar upp, nämligen kartläggningen av brottsoffer i de söktjänster som möjliggör det.

Anf. 40 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

Liberalerna hade gärna sett att man redan nu gått längre, men vi accepterar att regeringen har valt att avvakta EU-domstolens dom. Det vore dock intressant om ministern i all korthet kan förklara vad vi kan förvänta oss av denna dom.

Anf. 41 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Vad det här gäller är, som många känner till, att vi i dag har ett grundlagsskydd för den här typen av söktjänster genom så kallade utgivningsbevis. Det gäller de söktjänster som till exempel levererade underlag till det socialdemokratiska kommunalrådet Boel Godner i Södertälje när hon av mycket legitima skäl ville skapa en robusthet runt sin organisation. Det skyddar också den typen av tjänster som används för helt andra ändamål. Vi får se vad EU-domstolen säger om vårt grundlagsskydd. Men än så länge kommer vi att kunna gå på sekretessen med mycket större precision.

Demensstrategins genomförande

Anf. 42 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Min fråga går till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje.

Vid lanseringen av den nya demensstrategin betonade ministern att personer med demens och deras anhöriga ska ges det stöd och den vård som krävs för att leva ett värdigt och meningsfullt liv, vilket jag kan skriva under på.

Samtidigt rapporteras det i dagarna att många kommuner saknar resurser för att kunna fullfölja dessa löften. Det är brist på specialutbildad personal, långa väntetider och ojämn tillgång till exempelvis daglig verksamhet.

Min fråga är därför: Hur säkerställer regeringen att demensstrategins ambitioner omsätts i praktiken i samtliga kommuner, oavsett kommunens storlek och ekonomi?

Anf. 43 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Tack, Mikael Dahlqvist, för en mycket viktig och angelägen fråga! Jag är mycket glad över att du väcker frågan om den reviderade demensstrategi som vi gick fram med i våras. Den är onekligen väldigt viktig.

Det är av största vikt att vi nu höjer ribban när det gäller kompetensen runt om i landets alla kommuner men också att vi stärker samarbetet mellan region och kommuner för att det ska bli verklighet. Vi går nu från en tid där vi har sett demens och demenssjukdomar som en del av det naturliga åldrandet till att se det för vad det verkligen är, nämligen sjukdomar.

Det är sjukdomar som behöver bemötas med en vård- och behandlingsplan, en bra rehabilitering och preventivt arbete i kommunerna med femfingermodellen, som ska implementeras. Det behövs också en oerhört god och bra omsorg när man kommer till de kanske sista åren, som är betydligt mer omsorgskrävande.

Här har vi utvecklat och förlängt Äldreomsorgslyftet, som kommunerna kan ta del av just för att höja kompetensen. Vi ser att mycket av Äldreomsorgslyftet går till att just utbilda specialistundersköterskor inom demens.

Polisens status i krig

Anf. 44 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! I utredningen *Polisiär beredskap i fred, kris och krig* föreslås att svensk polis även under pågående angrepp ska vara strikt civil. Det är anmärkningsvärt utifrån det försämrade säkerhetsläget. Vi minns alla bilden från Drottninggatan, där polisen springer mot faran med dragna vapen.

Sverigedemokraterna är oroliga för att det i händelse av ett angrepp blir tvärtom. Svensk polis utan tydliga befogenheter att agera som kombattanter skulle tvingas att stå passiva när främmande soldater rör sig mot Rosenbad och riksdagen.

Lärdomar från Ukraina visar att polisen hade en avgörande roll under krigets första kritiska timmar. En tillfällig kombattantstatus skulle inte hindra polisens civila uppdrag när Försvarsmakten och Hemvärnet väl är mobiliserade.

Min fråga till justitieministern är därför mot bakgrund av Försvarsmaktens mycket klara remissvar: Anser justitieministern att en strikt civil status för polisen bäst tjänar Sverige i händelse av krig eller kuppförsvär?

Anf. 45 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Katja Nyberg, för möjligheten att diskutera den här väldigt viktiga frågan för Sveriges både inre och yttre säkerhet!

Jag delar helt uppfattningen att vi framför allt måste ha fokus på vad polisen kan bidra med också i ett sådant läge. Det finns utan tvekan lärdomar att dra av kriget i Ukraina, både initialt och under de år som har gått.

Den här frågan är föremål för utredningens behandling. Jag kan konstatera att olika remissinstanser belyser frågan från lite olika håll. Vi har nämnt Försvarsmakten. Polisen, Säkerhetspolisen, Försvarshögskolan och Totalförsvarets forskningsinstitut ställer sig däremot på utredarens sida i den frågan.

En sak är i varje fall säker: Vi skyndar inte fram i den här frågan. Det är oerhört viktigt att våra myndigheter pratar ihop sig om uppgiften, hur den ska lösas och vilken status som kommer att vara bäst ägnad för att lösa den uppgiften. Vi får återkomma till frågan längre fram.

Anf. 46 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V):

Fru talman! Forskare och tunga myndigheter som Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten och Kriminalvården är kritiska mot att sänka straffbarhetsåldern till 13 år och att sätta barn i fängelse. Det är en kritik som de delar med Barnombudsmannen, Rädda Barnen och Justitieombudsmannen, för att nämna några.

Förslaget strider mot barnkonventionen, som Sverige var ett av de första länderna att underteckna. Forskningen visar att förslaget kan få motsatt effekt och i stället öka ungdomsbrottsligheten. Det har vi bland annat sett i Danmark. Gängen börjar i stället rekrytera ännu yngre barn.

Vi behöver i stället bryta gängens möjligheter att rekrytera barn genom att investera i våra barn och unga. Barn ska ha rätt till en bra skola, mötas av trygga vuxna och ha tillgång till bra fritidsaktiviteter – inte sitta i fängelse.

Tänker ni lyssna på forskningen, myndigheterna och barnrättsorganisationerna och dra tillbaka förslaget om att sänka straffbarhetsåldern till 13 år?

(Applåder)

Anf. 47 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för möjligheten att få diskutera den här utomordentligt viktiga frågan i dag!

I månadsskiftet oktober/november är det 40 barn under 15 år som är föremål för bevisalan där frågan gäller mord eller delaktighet i mord. Det är de barnen vi talar om. Vi talar inte om barn i största allmänhet.

De barnen har i väldigt hög grad varit kända för socialtjänsten under lång tid och föremål för det omgivande samhällets insatser under väldigt lång tid.

Vårt samhälle måste på ett eller annat sätt både skydda de barnen, skydda det omgivande samhället och ge brottsoffer upprättelse.

Detta är det breda skälet till att vi ska övergå till ungdomsfängelse. Jag tror att det finns en bred majoritet i Sveriges riksdag för det när det gäller ungdomar i åldern 15–17 år.

Varför gör vi det? Det är för att Sis-hemmen har varit en katastrof. Tala om att reproducera brottslighet! Det är över 90 procent av dem med kopplingar till gängen som är på Sis dömda till slutet ungdomsvård som återfaller i grov, allvarlig brottslighet.

Den som inte vill ändra den ordningen har en ganska rejäl förklaringsbörda.

(Applåder)

Rätten till ledsagning

Anf. 48 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Låt mig börja med ett citat: Om man tänker att för 100 år sedan, då blev sådana som jag inlåsta på institution, och nu blir vi inlåsta i vårt eget hem. Man tycker att vi borde ha kommit längre. Så sa 24-åriga Emelie Pålsson från Helsingborg i en intervju med SVT den 12 november. Emelie är blind och rullstolsburen. Hon är helt beroende av ledsagning för att kunna leva ett liv på likvärdiga villkor, men detta nekas hon.

Frågestund

Under de senaste tio åren har två av tre med synnedsättning blivit av med sin ledsagning. Emelie är bara en av dessa. Det är inte bara orimligt – det är oanständigt. Riksdagsmajoriteten krävde för ett och ett halvt år sedan att det ska tas fram en ny lagstiftning för att garantera Emelie och andra drabbade rätten till en rimlig livssituation.

Mina frågor till socialtjänstministern är följande: Vad har hänt? När kommer den nya lagen? När kan Emelie och alla andra förvänta sig en rimlig livssituation?

Anf. 49 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Christofer Bergenblock! Regeringen delar verkligen ledamotens oro när det handlar om personer som är i behov av ledsagning.

LSS-lagstiftningen var en lagstiftning som en borgerlig regering införde och som vi var väldigt stolta över. Utgångspunkten var att personer med funktionsnedsättningar ska ha rätt att delta i samhället på samma sätt som alla vi andra. Den lagstiftningen är en kommunal lagstiftning. Det faller ett mycket tungt ansvar på våra kommuner att leva upp till den.

När regeringen tog del av på vilket sätt olika kommuner nu hanterar detta gavs Socialstyrelsen i uppdrag att återkomma med en rapport, vilket man har gjort. Den bereds nu tillika med det tillkännagivande som har gjorts av riksdagen.

(Applåder)

Karensavdraget

Anf. 50 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Karensavdraget innebär att en anställd som stannar hemma på grund av sjukdom förlorar motsvarande en hel arbetsdags sjuklön. Detta drabbar arbetare väldigt olika beroende på vilket yrke de har. Många har ett jobb där det går att arbeta hemifrån om man är sjuk, vilket gör att de inte behöver sjukanmäla sig och därför inte påverkas av karensavdraget. Men i många andra samhällsbarande yrken, inte minst inom hälso- och sjukvård eller barnomsorg, har man inte möjlighet till hemarbete, vilket innebär att man måste antingen sjukanmäla sig och förlora en viktig del av sin inkomst eller fortsätta arbeta trots att man egentligen är för sjuk.

Karensavdraget är alltså i grunden djupt orättvist, och Sverige borde göra som övriga nordiska länder och helt avskaffa det. Trots det valde regeringspartierna, Sverigedemokraterna och Centerpartiet i veckan att rösta nej till att avskaffa karensavdraget.

Min fråga till socialförsäkringsministern är: Anser ministern att orättvisan i karensavdraget är rättfärdigad, eller kommer regeringen att genomföra några andra åtgärder för att kompensera de arbetare som missgynnas av karensavdraget?

Anf. 51 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag vill rikta ett stort tack till Malte Tängmark Roos för frågan. Det är viktigt att vi diskuterar detta och klarar ut det.

Som jag ser det är förslaget om att avskaffa karensavdraget ett dyrt och oansvarigt förslag i repris. Vi har testat detta, och vi vet hur det gick förra gången. Äldre fick inte hjälp och stöd då omsorgspersonal sjukskrivit sig. Busslinjer ställdes in för att busschaufförer inte kom till jobbet. Sjuklönerna och sjukfrånvaron sköt i taket.

Fru talman! Det som jag tycker är osedvanligt oseriöst med det här förslaget just här och nu är att det är helt och hållet ofinansierat av de partier som lagt fram det. Vi vet alla att detta kostar väldigt mycket pengar. Så sent som i våras stod Magdalena Andersson själv och berättade att det skulle kosta minst 5 miljarder kronor. Men i oppositionspartiernas budgetar står det noll. Min fråga är: Vem ska då betala?

(Applåder)

Effekterna av kommunernas utökade registerkontroller

Anf. 52 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Berättelserna blir allt fler om äldre som släpper in hemtjänstpersonal och sedan utsätts för stölder. Det förekommer personal som är känd för grova brott. Vi har sett våld och övergrepp mot äldre i deras egna hem, där tryggheten borde vara självklar. Vi vet att socialsekreterare och kommunala tjänstemän pressas, hotas och påverkas. Vi vet att den organiserade brottsligheten är systemhotande. Bristfälliga regelverk får inte bli ett hinder för nödvändiga kontroller.

Kommuner som riskerar att infiltreras måste kunna försvara sig. De vill skydda medborgare och personal men saknar rätt verktyg. Regeringens proposition om utökade registerkontroller är därför ett viktigt första steg för att skydda äldre och barn samt kommunernas mest centrala funktioner.

Min fråga till justitieministern är: Vilka konkreta förbättringar innebär propositionen för att öka tryggheten och minska risken för brott inom kommunernas verksamhet för barn och äldre, och hur ger den kommunerna bättre möjligheter att skydda sig mot infiltration?

Anf. 53 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Jag tackar Charlotte Nordström för möjligheten att diskutera även den här väldigt viktiga frågan i dag.

Vi har alla bara de senaste dagarna tagit del av nya vittnesbörd om helt förfärliga övergrepp mot äldre runt om i Sverige. Man kan vara väldigt förvånad över att det inte redan tidigare har funnits reella verktyg på plats för kommunerna att göra nödvändiga bakgrundskontroller. Glädjande nog kommer det här nu på plats. Det kommer att vara i kraft från den 1 mars nästa år.

Vad är det då vi gör? Jo, vi ger möjlighet för kommuner att ta del av uppgifter ur belastnings- och misstankeregister för personer som ska anställas i kommunerna när det gäller äldreomsorg, barnomsorg och funktionsnedsättningar. Det blir glasklart vilka uppgifter man får ta del av. Det blir också glasklart vilka kontroller som ska göras när det gäller barn. Vi har även möjlighet att göra motsvarande kontroller avseende ledande befattningar.

Detta är helt nödvändigt, både för att vi ska kunna upprätthålla ett anständigt samhälle och för att vi ska kunna skydda dem som på olika sätt är väldigt utsatta.

Frågestund

Anf. 54 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Många passar på att handla nu under Black Week. Vi vill ju göra klipp och kanske köpa lite julklappar. Allt som oftast tror vi att vi gör klipp. Men så är det ibland tyvärr inte. Det gäller som konsument att man är på sin vakt för att kunna göra dessa klipp. Det finns otydligheter i prissättning och i värsta fall också farliga produkter. Detta gäller särskilt om man handlar produkter från Kina, till exempel på plattformarna Temu eller Shein. Det har visat sig att man ibland inte får den produkt man förväntar sig, att produkten är av dålig kvalitet eller att den innehåller gifter som är förbjudna i Europa men på detta sätt tar sig in på våra marknader. Detta förhållande är till nackdel för konsumenten, som inte får den produkt den förväntar sig, men även dåligt för Europas näringsliv, som genom detta får stå ut med osund konkurrens.

Jag vill fråga civilministern hur kunderna i Sverige ska skyddas från att på detta sätt manipuleras eller köpa farliga produkter.

Anf. 55 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för denna både viktiga och högst aktuella fråga. Detta är verkligen på tapeten nu, inte minst genom avslöjandet om att sexdockor föreställande barn säljs på en del av plattformarna. Det är osmakligt, upprörande och oacceptabelt på alla sätt. Vi behöver såklart förskona oss från detta. Jag kan verkligen ge en uppmaning till Sveriges konsumenter. Vill man vara säker på att de produkter man köper upprätthåller europeisk standard och är säkra och fria från farliga kemikalier ska man handla från plattformar som finns stationerade i Europa. Köp inte från Temu och Shein! Den uppmaningen var det värt att använda det mesta av min talartid till.

Sedan gör vi väldigt mycket för att förstärka på europeisk nivå och höja säkerheten i de produkter man köper. Vi gör också många insatser för att minska införseln av farliga, osäkra och olagliga produkter från dessa plattformar.

Försäkringskassans uppdrag att motverka våld i nära relationer

Anf. 56 IDA KARKIAINEN (S):

Fru talman! Den här veckan uppmärksammas internationellt och i Sverige som Orange Week, en vecka fri från våld. Vi måste göra mer för att upptäcka och förebygga våld i nära relationer och framför allt mäns våld mot kvinnor.

Försäkringskassan har i flera år haft i uppdrag av regeringen att verka för förbättrad upptäckt av våld, bland annat genom att ställa frågor i handlägningsprocessen. Vi har dock nu nåtts av oroande signaler om att Försäkringskassan som konsekvens av ett JO-beslut väljer att inte längre ställa frågor om huruvida våld förekommer i nära relationer. Det finns också signaler om att de ändrade rutinerna har påverkats av de besparingar som Försäkringskassan tvingats genomgå de senaste åren.

Min fråga till statsrådet Anna Tenje är om hon kan garantera att Försäkringskassan framgent kan fullgöra sitt uppdrag att upptäcka våld i nära relationer.

Anf. 57 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack till ledamoten för frågan! Detta var ny information för mig, och jag hoppas verkligen innerligt att den inte stämmer. Jag har flera gånger framhållit att det systematiska arbete och de rutiner man har inom Försäkringskassan är oerhört viktiga och att de borde spridas inom fler myndigheter och inom fler delar av vårt samhälle – just för att det är så viktigt att ställa frågan.

Försäkringskassan har fått stora resurstillskott de senaste åren och har också stora resurstillskott framför sig. Innevarande år gör man dessutom inte av med de pengar man har fått. Det skulle förvåna mig om detta beror på att man har för lite pengar.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att detta fortsätter, och jag kommer definitivt att säkerställa att så är fallet. Så sent som i veckan har jag framhållit vikten av att kommuner använder Äldreomsorgslyftet för att utbilda sin personal inom äldreomsorgen. Våldet går inte i pension.
(Applåder)

Regeringens molnpolicy

Anf. 58 RASHID FARIVAR (SD):

Fru talman! Användningen av molntjänster inom offentlig sektor är i grunden både nödvändig och positiv. I dag använder myndigheter ofta en blandning av egen it-drift och drift som är utkontrakterad till privata aktörer; ibland anlitas även internationella leverantörer av molntjänster. Detta sker dock utan någon sammanhållen nationell styrning eller strategi.

Vid lanseringen av Sveriges digitaliseringsstrategi för 2025–2030 den 28 maj 2025 aviserade civilminister Erik Slottner att regeringen arbetar med att ta fram en molnpolicy. Mot denna bakgrund vill jag fråga civilminister Erik Slottner: Vilka principer avser regeringen att bygga denna molnpolicy på, och när planerar regeringen att presentera den?

Anf. 59 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för denna fråga, som är väldigt aktuell och efterfrågad inte minst i offentlig sektor, precis som ledamoten säger. Vi ser ett ökat behov av molntjänster. Vi behöver kunna lagra data på ett säkert och bra sätt, men det ger också utrymme till innovation och inte minst nya AI-tjänster.

Av denna anledning aviserade regeringen i sin digitaliseringsstrategi att vi också ska presentera en molnpolicy. Det kommer vi att göra relativt snart, det vill säga att den kommer att presenteras under den här mandatperioden.

De ledord och principer som kommer att vara vägledande för policyn är funktionalitet, säkerhet och innovation. Det är det vi vill uppnå. Men det ska alltså skapa komplement till de molntjänster vi har i dag, och det ska skapa ökad vägledning till offentlig sektor när det gäller vilken typ av data man kan leverera i de olika typerna av datalagringstjänst.

Frågestund

Anf. 60 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Vad har Brå, Civil Rights Defenders, Barnombudsmanen, DO, Kriminalvården och Advokatsamfundet gemensamt? Jo, alla avstyrker de regeringens förslag om att 13-åringar ska kunna dömas till fängelse. De avstyrker detta på grund av rättssäkerhet, barns utveckling, risk för negativa konsekvenser och brist på evidens.

Varför är det så viktigt för regeringen att genomföra en förändring när man fullständigt struntar i vad remissinstanserna säger? Deras uppdrag är ju att bistå med den fackkunskap som politiken ibland saknar.

Jag har svårt att förstå hur en regering som pratar om vikten av evidens och beprövad erfarenhet inom barn- och ungdomsvården går fram med förslag som innebär det rakt motsatta. Barnen är ju både brottsoffer och gärningspersoner. Vi pratar alltså om mellanstadiebarn med storlek 158 i kläder. Menar regeringen på fullt allvar att 13-åringar ska sättas i fängelse, trots den skarpa kritik som säger att det inte kommer att hjälpa?

Anf. 61 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Vi kommer att återkomma till vilken väg vi väljer när det gäller detta i början av det nya året.

Jag vill säga: Det finns verkligen ingen som tycker att 15-åringar eller 16-åringar ska sitta i fängelse heller. Men det är en realitet att vårt samhälle har utvecklats på ett sådant sätt. Jag nämnde de 40 barn under 15 år som nu är föremål för rättegångar om mord, så kallad bevistalan. Detta har exploderat under senare år.

Det är 500 barn som är involverade i mord och mordplaner om vi ser det över längre tid, och 125–130 av dem är under 15. Vad ska vi göra med dessa barn? Folk säger: familjehem. Men det finns ingen där ute som vill erbjuda familjehem längre.

Vad händer med alla andra barn när socialtjänsten och den statliga ungdomsvården på grund av rena utträngningseffekter inte längre har möjlighet att arbeta med de barn som befinner sig i den så kallade riskzonen? Folk säger: Barn i riskzonen ska inte slängas i fängelse! Självklart inte, men problemet är bara att systemet inte har kraft att arbeta med barn i riskzon, inte heller när det gäller den bredare preventionen.

Vi måste få till en annan arbetsfördelning mellan olika delar av vårt samhälle om vi över huvud taget ska lyckas med uppgiften att säkerställa att barn inte hamnar i allvarlig kriminalitet.

(Applåder)

Den nya socialtjänstlagen

Anf. 62 THOMAS RAGNARSSON (M):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall.

Vi har fått uppleva ett paradigmskifte i svensk politik i och med införandet av en ny socialtjänstlag. Den personal inom socialtjänsten som jag möter i mitt arbete är oerhört positiv till den här förändringen. Men självklart är det ju så att ministern i sitt arbete träffar många fler ur dessa perso-

nalgrupper runt om i landet. Min fråga till ministern är: Hur upplever ministern mottagandet av den nya socialtjänstlagen i landet, och hur går det med införandet av den runt om i Sverige?

Prot. 2025/26:40
27 november

Frågestund

Anf. 63 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Fru talman! Tack så mycket, Thomas Ragnarsson, för frågan! Jag har faktiskt aldrig varit med om att en lagstiftning varit så efterlängtd och efterfrågad som den nya socialtjänstlagen. Regeringen har valt att arbeta med en historiskt tidig implementering och ge kommunerna förutsättningar redan från den 1 januari 2024, alltså ett och ett halvt år före införandet, att jobba med att börja analysera hur behoven ser ut i just den kommunen.

Det faktum att vi har jobbat så nära professionsförbunden i arbetet med att ta fram lagstiftningen är också något som borgar för att den får rätt effekt. Det är fantastiskt roligt. Det har varit ett väldigt fint mottagande. Vi kommer också att ha en tidig utvärdering. Men detta ger antligen verktyg för att kunna jobba förebyggande på riktigt.

(Applåder)

Statliga servicekontor

Anf. 64 JONATHAN SVENSSON (S):

Fru talman! Statens servicecenter spelar en väldigt viktig roll för många människor i vårt land som behöver komma i kontakt med våra statliga myndigheter. Just därför har vi socialdemokrater varit kritiska mot regeringens nedskärningar på myndigheten och nedläggningen av ett trettio-tal kontor runt om i landet, som bland annat resulterat i att hela landskap blivit utan statliga servicekontor. Vi har protesterat tillsammans med flera andra aktörer.

Fru talman! Det verkar som om våra krav till viss del har hörsammats. I går kunde vi läsa i Altinget att ett antal nya kontor ska öppnas, samtidigt som några kontor som nyligen stängts ska återöppnas. Det är givetvis väldigt positivt att man gör det. Men samtidigt pekar det på ryckigheten i regeringens politik när man öppnar ett kontor som man stängde så sent som i oktober.

Därför vill jag ta tillfället i akt och fråga civilministern om man nu har insett sina felprioriteringar. När kan vi se dessa kontor öppnas?

(Applåder)

Anf. 65 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Det är intressant att notera att Socialdemokraterna i sin skuggbudget inte lägger tillbaka pengarna till myndigheten. Man lägger tillbaka ungefär hälften av de pengar som har sparats på Statens servicecenter. Det är ett intressant observandum med tanke på det otroligt höga tonläge som Socialdemokraterna har haft i frågan i den här kammaren.

Det är ju myndigheten som avgör var de lokala servicekontoren ska finnas. Men regeringen har gett ett antal riktlinjer, bland annat att det ska finnas minst ett servicekontor i varje så kallad FA-region. Antalet FA-regioner utökas nu med elva vid årsskiftet, efter Tillväxtverkets revidering.

Detta gör att Statens servicecenter får revidera lite när det gäller var kontoren ska finnas geografiskt. Det föranledde också att regeringen ökade på anslagen med 10 miljoner kronor per år för att säkra en sådan täckning.

Kartläggning av våldsbejakande islamister

Anf. 66 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD):

Fru talman! I förra veckan erkände en 18-årig islamist planer på att begå ett terrordåd i centrala Stockholm. Även om terrorhotet mot Sverige inte är lika stort som tidigare är det alldeles uppenbart att det finns mängder med individer i Sverige som är beredda att begå terrordåd mot Sverige och mot svenskar.

Tidigare har Säpo varit öppen med antalet våldsbejakande islamister eller åtminstone kunnat ge en grov uppskattning av hur många som finns i Sverige. Detta vägrar nu Säpo att göra, trots att frågan varit återkommande på våra möten i justitieutskottet.

Vi vet att islamismen är ett hot mot hela västvärlden. Ska politiken kunna vidta nödvändiga och lämpliga åtgärder behöver Säpo vara tydlig med hur stort problemet faktiskt är. Är regeringen beredd att ge Säpo i uppdrag att kartlägga antalet våldsbejakande islamister i Sverige?

Anf. 67 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Detta är en jätteviktig fråga, och jag ska strax diskutera den. Jag vill bara korrigera en viktig punkt. Säkerhetspolisen vägrar ingenting. Säkerhetspolisen är en mycket konstruktiv part i dialog både med riksdagens justitieutskott och med regeringen om hur man bäst ska beskriva denna problematik.

Det är på grund av Säkerhetspolisen och dess ingående arbete mot den våldsbejakande islamismen som en person nu ställs inför rätta. Jag ville bara börja i den delen.

Däremot har vi en dialog med Säkerhetspolisen i ljuset av att polisen inte heller på det sättet har redovisat gängkriminalitetens utbredning men nu gör det på ett sätt som skapar en rätt stor och precis uppfattning om problemets storlek. Vi har en dialog med Säkerhetspolisen om hur man på motsvarande sätt ska kunna beskriva alla relevanta extremisthot. Nu talar vi om den våldsbejakande islamismen, högerextremismen och den autonoma vänstern.

Det finns ingen vägran någonstans. Möjligtvis finns en respekt för svårigheten i uppgiften för att sedan kunna ge en relevant och adekvat bild både till ledamöterna här och till allmänheten. Jag återkommer gärna i frågan.

Språkrav i äldreomsorgen

Anf. 68 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Föreställ er att ni är gammal och sjuk. Ni har sovit dåligt, och när ni vaknar befinner sig omvårdnadspersonalen i rummet. Ni försöker förklara att ni har ont, men ingen förstår er. Någon räcker fram er medicin, och ni ser att det saknas en del. Ni försöker förklara, men ingen förstår er.

I somras kunde vi ta del av en händelse i Västerås, där ambulanspersonal blev kallad till ett boende. När de anlände kunde ingen svara på frågor om den äldres tillstånd.

Nu genomför regeringen ett språkrav inom äldreomsorgen. Min fråga går till statsrådet Anna Tenje. Jag undrar: Vilka förbättringar av kvaliteten men också av tryggheten förväntar sig regeringen att se när detta genomförs?

Prot. 2025/26:40
27 november

Frågestund

Anf. 69 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack, Noria Manouchi, för den här viktiga frågan!

Jag kan bara konstatera att språket är grundläggande. Precis som ledamoten beskriver handlar det bokstavligen om liv och död.

Regeringen inför nu ett språkrav, som egentligen handlar om tre delar som sammantaget kommer att öka kvaliteten, tryggheten och säkerheten.

Äldre måste kunna förstå och göra sig förstådda för att kunna ha sin valfrihet och kunna påverka situationen och innehållet i den vård och omsorg som de får och är i stort behov av.

Det handlar också om patientsäkerheten, precis som ledamoten beskriver. Det ska vara tryggt och säkert personal sinsemellan men också mellan personal och ambulanspersonal som kommer till platsen och, för den delen, mellan personal och anhöriga och de äldre själva.

Det handlar även om arbetsmiljö. För att kunna ha en trygg, säker och bra arbetsmiljö måste personalen kunna tala med varandra. Det handlar då givetvis om patientsäker överföring, men det handlar också om att kunna prata med varandra vid fikabordet om hur livet är i stort och smått.

Förslag om skatteutjämning

Anf. 70 INGELA NYLUND WATZ (S):

Fru talman! Ett antal mycket små kommuner i vårt land kommer att drabbas av ett ekonomiskt dråpslag och förlora miljontals kronor i intäkter årligen när regeringen nu väljer att gå vidare med en mycket liten del av kostnadsutjämningen.

Samtidigt stod företrädare för Sverigedemokraterna så sent som i går här i kammaren och förklarade att man för Sverigedemokraternas del står bakom hela den parlamentariska utredningens förslag kring skatteutjämningen. Uppenbarligen är regeringsunderlaget splittrat i frågan om hur man ska ta skatteutjämningsförslagen vidare.

Därför är min fråga till statsrådet Slottner: Har regeringen stöd i hela regeringsunderlaget för att försäkra för de allra minsta kommunerna, som förslaget nu ligger? Eller varför kommer det inget förslag kring den parlamentariska utredningen, som samtliga partier var eniga om?

Anf. 71 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Till att börja med vill jag säga att hela utgångspunkten i frågeställningen är felaktig.

Det liggande förslaget från kommittén skulle förbättra för väldigt många små och glesa kommuner. Regeringen har nu valt att gå vidare med en promemoria där man ska se hur gleshet ska kunna kompenseras i högre grad än vad kommittén föreslår. Vi anar att gleshet kostar mer än vad vi i

dag kompenseras för. Däremot går vi inte vidare med litenhet lika starkt som i kommitténs förslag.

Hela poängen med skatteutjämningsystemet är att kompensera för sådant som inte är påverkansbart för kommunerna, det som alltså är strukturella skillnader mellan kommunerna. Gleshet är en strukturell skillnad medan litenhet inte är det på samma sätt. Det har ju att göra med vilka kommungränser man väljer att ha.

Detta är en promemoria som nu är ute på remiss. Regeringen har inte satt ned foten i frågan än men har i budgeten aviserat att en proposition ska komma under nästa år.

Utökade kontroller av pensionsutbetalningar till utlandet

Anf. 72 DANIEL PERSSON (SD):

Fru talman! Min fråga går till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje.

Efter en EU-dom är det inte möjligt för pensionärer som är födda 1938 eller senare och som bor utanför Sverige att ta del av garantipensionen.

Regeringen och Sverigedemokraterna arbetar aktivt och brett för att motverka välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar. Det har bland annat möjliggjort en samverkan mellan Pensionsmyndigheten och gränskontrollen på Arlanda, och det har stoppat felaktiga utbetalningar i miljonklassen till utlandet.

För att kontrollera om pensionärer bor utomlands kan man jämföra folkbokföringsadresser med faktiska bostadsadresser. Det är även till stor hjälp att få uppgifter från andra länder eller att pensionärer själva anmäler att de har flyttat från Sverige.

Min fråga är: Kommer regeringen att ta fram fler verktyg för att underlätta kontroller för att stävja felaktiga utbetalningar av garantipensioner till utlandet?

Anf. 73 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack, Daniel Persson, för en mycket angelägen och viktig fråga!

Så sent som i går fick vi besked från Utbetalningsmyndigheten som visade att personer som vistas olagligen och olovligen i Sverige tillskansar sig pengar som de inte har rätt till. Det tänker regeringen stävja.

Vi har också gått vidare med flera åtgärder när det gäller precis det som ledamoten nu lyfter. Det handlar om personer som säger sig bo och leva i Sverige men som inte gör det. De kanske inte ens har vistats här på väldigt många år.

Man beräknar att 15–20 miljarder betalas ut i felaktiga utbetalningar. Hälften av detta är rena rama bidragsbrottsligheten. Här vidtar regeringen många och stora åtgärder både lagstiftningsmässigt och genom att tillföra mer pengar till Försäkringskassan och i det här fallet till Pensionsmyndigheten.

De jobbar framåt lutat. Det finns mer att göra. Men jag räknar med att de definitivt kommer att öka kontrollerna, inte minst för dem som inte längre bor i Sverige men som ändå tillskansar sig bostättningsbaserade förmåner och garantipension.

Anf. 74 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Min fråga går till statsrådet Erik Slottner och handlar om offentlig upphandling.

Det finns stora möjligheter med denna lagstiftning, där man kan använda innovations- och funktionsupphandling. Men det är tyvärr alldeles för sällan detta används trots att det skulle kunna skapa så mycket mer värde för AB Sverige genom affärer.

En annan del i detta är att kommuner och regioner emellanåt använder idén om att köpa just idéer från företagen, vilket gör att företagen inte kan återanvända dem. Och kommunerna ska lägga idéerna i lådan, för de får inte använda dem. Det är ett problem, för då missar vi också affärer.

Den tredje delen är att det finns en uppfattning att man inte får ställa krav som faktiskt är möjliga att ställa enligt upphandlingslagstiftningen. Det handlar om sådant som att man tror att det alltid måste vara lägsta pris som gäller.

Min fråga till statsrådet är därför: Hur arbetar regeringen med offentlig upphandling för att vi ska kunna växla upp och göra bättre affärer i vårt land?

Anf. 75 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det här är verkligen en outnyttjad potential för kommuner, regioner och myndigheter när det gäller att få mer valuta för pengarna och få ut mer kvalitet för varje skattekrona som man lägger i offentliga affärer.

Vi ser exempel på både kommuner, regioner och myndigheter som mycket strategiskt jobbar med offentliga inköp för att kunna sänka kostnaderna rejält samtidigt som de har lyckats mota kriminella och andra oseriösa aktörer från den offentliga affären. Det är så här vi vill jobba.

Regeringen fattade beslut i oktober om en färdplan för offentlig upphandling som är väldigt konkret och som presenterar olika åtgärder som regeringen har beslutat om för att främja exempelvis just innovationsupphandling. Det handlar också om att man ska kunna rata det lägsta anbudet om man förstår att det är ett onormalt lågt anbud som ligger i botten. Det handlar även om väldigt mycket annat just för att komma åt de kriminella aktörerna.

Färdplanen är full av tips och rekommendationer från regeringen för att få bättre fungerande upphandlingar.

Åtgärder mot aktivklubbar

Anf. 76 MATTIAS VEPSÄ (S):

Fru talman! Min fråga går till justitieminister Gunnar Strömmer.

För några veckor sedan dömdes fyra unga män i Stockholms tingsrätt för delaktighet i och ansvar för mycket grov våldsverksamhet. Samtliga var kopplade till aktivklubbar, alltså de nazistiska klubbar som har vuxit sig starka över hela landet och där man fostras ideologiskt och i våld för att på sikt kunna påverka demokratin, hela Sverige och det sätt vi väljer att leva på.

Vi har debatterat den här frågan tidigare. Justitieministern har sagt att det finns planer på att lägga lagförslag på Sveriges riksdags bord för att komma till rätta med aktivklubbarna.

Det är bra att dessa fyra män har fått stå till svars för sina våldsdåd, men vi behöver komma åt tillväxten i den nazistiska, högerextrema miljön.

Kan justitieministern garantera att Sveriges riksdag får ta ställning till nya lagförslag för att komma till rätta med aktivklubbarna?

Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Tack till Mattias Vepsä för ännu en möjlighet att diskutera den här frågan!

Till att börja med kan jag säga att Sveriges riksdag redan hade kunnat ta ställning till sådan lagstiftning om inte Socialdemokraterna hade blockerat den under förra mandatperioden. Vad det i grund och botten handlar om är möjligheten att kriminalisera deltagande i organiserade sammanhang som ägnar sig åt allvarlig brottslighet. Det var den lagstiftningen vi drev på för att få på plats genom en grundlagsändring under förra mandatperioden så att vi hade kunnat få den på plats tillsammans med motsvarande reglering mot terrorism och våldsbejakande extremism som vi har kunnat få på plats under den här mandatperioden.

Nu har vi ändå fått en grundlagskommitté som har ställt sig bakom denna ändring. Arbetet är redan igång – förvisso fyra år försenat, men det får S ta på sig. När ändringen väl kommer på plats kommer vi att komma åt alla typer av organiserade sammanhang som ägnar sig åt allvarlig brottslighet – inklusive den problematik som Mattias Vepsä, förvisso förtjänstfullt, tar upp.

(Applåder)

Skydd av barn som bevittnat våld i hemmet

Anf. 78 SARA GILLE (SD):

Fru talman! Barn som lever med våld i hemmet får inte alltid det skydd de behöver. Socialtjänsten har stora skillnader i bedömning och uppföljning mellan olika kommuner runt om i landet. Resultatet blir att barn som redan är traumatiserade möter en socialtjänst som i vissa delar av landet är snabb och kompetent men i andra delar passiv, osäker och kanske till och med underbemannad.

Det är oacceptabelt att barns säkerhet avgörs av vilken kommun som råkar ha hand om deras ärende. Ett barn ska aldrig behöva förlita sig på tur för att staten ska klara att ta sitt ansvar. En nationell standard och tydliga krav är nödvändiga om vi ska säkerställa att alla barn, oavsett bostadsort, får det skydd de behöver.

När avser socialtjänstministern att säkerställa att barn som bevittnar våld får likvärdigt skydd oavsett var i landet de bor?

Anf. 79 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Fru talman! Tack så mycket för frågan, Sara Gille!

Jag vill börja med att säga att jag delar ledamotens bild och de intentioner som finns i frågan, det vill säga att alla barn har rätt att få ett tidigt

stöd. Jag kan tyvärr konstatera att det under ganska många år funnits ganska många regeringar som inte har jobbat med detta som en prioriterad fråga.

Men det gör den här regeringen! Det är därför vi inom en rad olika områden nu har förstärkt barns skydd. Det må handla om att få egna rättigheter kopplat till skyddat boende. Det må handla om propositionen *Tryggare hem för barn*, som innebär att inget barn som känner sig rädd för exempelvis en vårdnadshavare ska tvingas till vårdnad, umgänge eller boende med densamma. Det må handla om det utvidgade utreseförbudet eller den nya socialtjänstlagen, som innebär att man kan få ett tidigt förebyggande skydd.

Vi bygger också på med kunskapshöjande insatser och ger uppdrag till Socialstyrelsen som kan handla om förstärkningsteam eller om de olika delar där Socialstyrelsen nu jobbar mycket framåtlutat för att stödja kommunerna med kunskap.

Prot. 2025/26:40
27 november

Frågestund

Indexering av schablonen för assistansersättning

Anf. 80 AGNETA NILSSON (S):

Fru talman! Min fråga går till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall.

Frågan om den indexering av schablonen för assistansersättning som regeringen lovat skulle komma i budgeten för 2026 men som sedan drogs tillbaka med förklaringen att det blev fel i presentationen och att det inte var regeringens mening att genomföra indexeringen utan att skjuta den på framtiden verkar glädjande nog ha fått en vändning.

Ministern har vid tillfällena i närtid uttalat att det inte finns någon tidsplan. I veckan kunde man dock i webbtidningen Heja Olika läsa intervjuer med representanter för regeringsunderlaget – sverigedemokrater, kristdemokrater och liberaler – där det öppnades för att man vill lyfta assistansersättningen i vår och se en indexering 2026.

Min fråga är helt enkelt: Hur ställer sig ministern till detta? Kan ministern komma med ett tydligt besked angående hur regeringen tänker förhålla sig?

Anf. 81 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Fru talman! Jag tackar så mycket för frågan.

Regeringen anser verkligen att personlig assistans är en frihetsreform. Den ska värnas. Regeringen har också för avsikt att säkerställa att det finns långsiktiga och stabila förutsättningar. En del i detta är att undersöka förutsättningarna för att införa en indexering, något som regeringen presenterade i budgetpresentationerna för drygt ett år sedan.

Det handlar om att förutsättningarna måste undersökas. Detta arbete pågår fortfarande. Precis som det står i årets budgettext inför 2026: Det här arbetet fortgår, och förutsättningarna undersöks nu.

Detta står samtliga Tidöpartier bakom. Budgettexten och budgetpropositionen är signerade och förhandlade av samtliga Tidöpartier, så det här är ett gemensamt ställningstagande.

(Applåder)

Frågestund

Anf. 82 LAILA NARAGHI (S):

Fru talman! Min fråga är till justitieminister Gunnar Strömmer eftersom han är chef för Justitiedepartementet och inte chef för Statsrådsberedningen, SB. Det är det statsministern som är. Ändå är det Gunnar Strömmer som ska besvara en interpellation till statsministern som rör SB och varför de har undanhållit bevis från rättsvårdande myndigheter och varför SB inte har lämnat ut handlingar, något JO har inlett en granskning om. JO är dock förhindrad att granska statsministern; det ankommer på riksdagen i enlighet med regeringsformen.

SB är inte Gunnar Strömmers ansvar. Han arbetar inte ens där. Eller har det ändrats? Annars framstår detta som ännu en av KristerSSons skenmanövrer för att undvika ansvar och granskning – som att någon partistrateg bestämt att den mer populära Gunnar Strömmer får ta detta.

Jag har själv erfarenhet av gott samarbete med Gunnar Strömmer, och jag uppskattar justitieministern. Men det sätt på vilket det täcks upp för statsministerns felsteg är mycket besvärande. Är justitieministern ansvarig för de fel som statsministern och hans kansli begått, eller varför ska han annars svara på de här frågorna?

Anf. 83 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Fru talman! Först får jag tacka för komplimangen. Jag uppfattade att det både mellan och på raderna talades om min popularitet. Det får man vara glad för, i synnerhet när det kommer från en socialdemokratisk riksdagsledamot från Oskarshamn.

Nej, det är helt riktigt: Jag jobbar inte på Statsrådsberedningen utan två trappor ned. Vi hjälps åt. Jag tror att Laila Naraghi är väl bekant med att frågor kan fördelas i regeringen beroende på vad man har för ansvarsområde. Nu får jag dessutom möjlighet att diskutera de här frågorna två gånger, både i dag och, förutsätter jag, i samband med en interpellationsdebatt längre fram. Jag ser fram emot den diskussionen, på samma sätt som jag tycker att också detta utbyte har varit både trivsamt och givande.

Bidragsreformen och aktivitetskravet

Anf. 84 ULRIKA HEINDORFF (M):

Fru talman! Den kommande bidragsreformen är viktig för att stärka arbetslinjen och bryta utanförskapet. Det ska alltid löna sig att arbeta. Bidragsreformen tar ett helhetsgrepp mot den bidragspolitik som har lett till att tusentals barn varje dag inte ser sina föräldrar gå till arbetet och dessutom riskerar att ärva sina föräldrars utanförskap.

Bidragsreformens tre delar är bidragstak, kvalificering till socialförsäkringen och aktivitetskrav. Aktivitetskrav innebär att personer som uppstår försörjningsstöd ska delta i aktiviteter för att närma sig arbetsmarknaden.

Min fråga till statsrådet Anna Tenje är: När avser regeringen att aktivitetskravet ska träda i kraft, och vilken förväntan har regeringen på hela denna reform men särskilt på aktivitetskravet?

Fru talman! Ett stort och innerligt tack till Ulrika Heindorff för en utomordentligt bra fråga.

Jag har stora förväntningar på hela bidragsreformen och på aktivitetskravet i synnerhet. Vi föreslår att aktivitetskravet träder i kraft den 1 juli 2026, och det blir den första delen av bidragsreformen som då rullar ut.

Jag har stora förväntningar eftersom jag själv har varit med och infört reformen. När jag var kommunstyrelsens ordförande i Växjö införde vi heltidsaktiveringen i försörjningsstödet. Det innebär att om man har 100 procent arbetsförmåga förväntas man vara sysselsatt i olika aktiviteter på 100 procent.

Vi pressade tillbaka utanförskapet i Växjö med 20 procent när vi införde heltidsaktiveringen i försörjningsstödet. Vi bröt utanförskapet, och fler barn fick se sina föräldrar gå till jobbet. Detta ledde till jobb och vidare studier. Det här är på riktigt reformer för att minska barnfattigdom och ta folk ur utanförskap.

Jag har stora förväntningar. I och med att hela bidragsreformen läggs ihop med aktivitetskravet kommer vi att pressa tillbaka utanförskapet ännu mer.

(Applåder)

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 9 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2025/26:66 Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar

2025/26:69 Förbättrat regelverk om beskattning av skog

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:46 Elektronisk inlämning av bouppteckningar

2025/26:3848 av Martina Johansson m.fl. (C)

med anledning av prop. 2025/26:53 Arbetsprövning med bibehållen sjukpenning

2025/26:3846 av Anders W Jonsson och Martina Johansson (båda C)

2025/26:3852 av Malte Tängmark Roos m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2025/26:47 Riksrevisionens rapport om systemet för lärarlegitimation

2025/26:3844 av Isabell Mixter m.fl. (V)

2025/26:3847 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C)

2025/26:3851 av Anders Ygeman m.fl. (S)

§ 10 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 26 november

2025/26:191 Skogens förädlingsvärde

av *Isak From* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:192 Hat och hot mot hbtqi-personer i svenska skolan

av *Daniel Vencu Velasquez Castro* (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 26 november

2025/26:259 Tillgång till humanitär och teknisk utrustning i Gaza

av *Jamal El-Haj* (-)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:260 Situationen för palestinier som hålls i israeliska fängelser

av *Jamal El-Haj* (-)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

§ 12 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 26 november

2025/26:198 Genomförandet av det reviderade direktivet om byggnaders energiprestanda i Sverige

av *Markus Wiechel* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:199 Samhällsstrategi för sanering av PFAS

av *Björn Söder* (SD)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:201 Återuppbyggnad av det förstörda statliga monumentet i Kvidinge

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2025/26:203 Jämlik tillgång till diabetesbehandling

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:205 Försämrade förutsättningar för svensk missbruksvård

av *Karin Sundin* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:200 Utökning av Pliktrådets organisation

av *Mikael Larsson* (C)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:212 Luciafirande för barn

av *Markus Wiechel* (SD)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:208 Sjukskrivnas rätt att studera

av *Åsa Eriksson* (S)

till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:213 Möjlighet att posta vapen och vapendelar

av *Tobias Andersson* (SD)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:214 Stöd till kommuner med återvändandecenter

av *Ola Möller* (S)

till migrationsminister Johan Forssell (M)

2025/26:210 Folkbiblioteksfilialer i skolmiljö

av *Monica Haider* (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:218 Folkbiblioteksfilialer i skolmiljö

av *Monica Haider* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2025/26:207 Reformeringen av Arbetsförmedlingen

av *Ciczie Weidby* (V)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:204 Ledsagning för synskadade

av *Agneta Nilsson* (S)

till socialtjänstminister Camilla Waltersson Grönvall (M)

2025/26:209 AI-bedrägerier inom sjukvården

av *Karin Rågsjö* (V)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:219 Uppföljning av regeringens arbete med AI-kommissionens färdplan för Sverige

av *Rashid Farivar* (SD)

till civilminister Erik Slottnér (KD)

2025/26:220 Rättigheter för personer med intersexvariation

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till jämställdhetsminister Nina Larsson (L)

2025/26:225 Utfasning av djurförsök i enlighet med EU-direktiv

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:227 EU-förbud mot pälsdjursuppfödning och handel med pälsprodukter

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:231 Främjande av företagsetableringar och investeringar i Centralasien

av *Björn Söder* (SD)

till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:229 Stöd till kommunerna som motsvarar fastighetsskatten

av *Linus Lakso* (MP)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

Prot. 2025/26:40

27 november

2025/26:230 Utbetalning av stöd motsvarande fastighetsskatten

av *Linus Lakso* (MP)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:232 Scandinavian Mountains Airport som beredskapsflygplats

av *Peter Hultqvist* (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:228 En demokratisk utveckling i Bangladesh

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:233 Stärkt säkerhet för vård- och blåljuspersonal

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:217 Åtgärder för att göra Europa oberoende av rysk kärnteknik

av *Markus Wiechel* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:216 Fyrspårsavtalet

av *David Perez* (SD)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:215 Bistånd till Nordkorea

av *Markus Wiechel* (SD)

till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:222 Fransk uranexport till Ryssland

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:226 EU-medel för samexistens med rovdjur

av *Rebecka Le Moine* (MP)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:221 Sveriges klimatrankning

av *Katarina Luhr* (MP)

till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari (L)

2025/26:223 Flyttbar skolpeng

av *Tomas Kronståhl* (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 15.21.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.09 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

GERGÖ KISCH

§ 1 Val av ställföreträdande justitieombudsman	1
§ 2 Justering av protokoll.....	1
§ 3 Avsägelse.....	2
§ 4 Anmälan om kompletteringsval.....	2
§ 5 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	3
§ 6 Anmälan om faktapromemoria	4
§ 7 Stärkt konstitutionell beredskap	5
Konstitutionsutskottets betänkande 2025/26:KU8	5
Anf. 1 IDA KARKIAINEN (S).....	5
Anf. 2 JESSICA WETTERLING (V)	7
Anf. 3 FREDRIK LINDAHL (SD)	9
Anf. 4 JAN RIISE (MP).....	10
Anf. 5 MATS GREEN (M)	13
Anf. 6 MUHARREM DEMIROK (C).....	15
Anf. 7 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	16
Anf. 8 MAURICIO ROJAS (L)	17
(Beslut skulle fattas den 3 december.).....	20
Ajournering.....	20
Återupptaget sammanträde.....	20
§ 8 Frågestund.....	20
Anf. 9 TREDJE VICE TALMANNEN	20
<i>Gängvåldets karaktär</i>	<i>20</i>
Anf. 10 TERESA CARVALHO (S).....	20
Anf. 11 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	21
Anf. 12 TERESA CARVALHO (S).....	21
Anf. 13 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	21
<i>Hedersvåld och återkallelse av medborgarskap.....</i>	<i>21</i>
Anf. 14 LUDVIG ASPLING (SD).....	21
Anf. 15 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	22
Anf. 16 LUDVIG ASPLING (SD).....	22
Anf. 17 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	22
<i>Resurser till äldreomsorgen.....</i>	<i>23</i>
Anf. 18 NADJA AWAD (V).....	23
Anf. 19 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	23
Anf. 20 NADJA AWAD (V).....	23
Anf. 21 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	24
<i>Nybyggnation av fängelser</i>	<i>24</i>
Anf. 22 ULRIKA LILJEBERG (C).....	24
Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	24
Anf. 24 ULRIKA LILJEBERG (C).....	24
Anf. 25 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	25
<i>Skydd av svenska konsumenters intressen i EU</i>	<i>25</i>
Anf. 26 AMANDA PALMSTIERNA (MP).....	25
Anf. 27 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	25

Anf. 28	AMANDA PALMSTIERNAN (MP)	26
Anf. 29	Civilminister ERIK SLOTTNER (KD)	26
<i>Mäns våld mot kvinnor</i>		26
Anf. 30	MIKAEL DAMSGAARD (M)	26
Anf. 31	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	26
Anf. 32	MIKAEL DAMSGAARD (M)	27
Anf. 33	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	27
<i>Äldres rätt att välja kön på omsorgspersonal</i>		27
Anf. 34	MIKAEL OSCARSSON (KD)	27
Anf. 35	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	27
Anf. 36	MIKAEL OSCARSSON (KD)	28
Anf. 37	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	28
<i>Kriminellas missbruk av söktjänster</i>		28
Anf. 38	MAURICIO ROJAS (L)	28
Anf. 39	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	28
Anf. 40	MAURICIO ROJAS (L)	29
Anf. 41	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	29
<i>Demensstrategins genomförande</i>		29
Anf. 42	MIKAEL DAHLQVIST (S)	29
Anf. 43	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	29
<i>Polisens status i krig</i>		30
Anf. 44	KATJA NYBERG (SD)	30
Anf. 45	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	30
<i>Sänkt straffbarhetsålder</i>		31
Anf. 46	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	31
Anf. 47	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	31
<i>Rätten till ledsagning</i>		31
Anf. 48	CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	31
Anf. 49	Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	32
<i>Karensavdraget</i>		32
Anf. 50	MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	32
Anf. 51	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	32
<i>Effekterna av kommunernas utökade registerkontroller</i>		33
Anf. 52	CHARLOTTE NORDSTRÖM (M)	33
Anf. 53	Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	33
<i>Konsumentskydd och import av farliga produkter</i>		34
Anf. 54	LARRY SÖDER (KD)	34
Anf. 55	Civilminister ERIK SLOTTNER (KD)	34
<i>Försäkringskassans uppdrag att motverka våld i nära relationer</i>		34
Anf. 56	IDA KARKIAINEN (S)	34
Anf. 57	Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	35
<i>Regeringens molnpolicy</i>		35
Anf. 58	RASHID FARIVAR (SD)	35
Anf. 59	Civilminister ERIK SLOTTNER (KD)	35

<i>Evidens för effekten av sänkt straffbarhetsålder</i>	36	Prot. 2025/26:40
Anf. 60 MARTINA JOHANSSON (C).....	36	27 november
Anf. 61 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	36	
<i>Den nya socialtjänstlagen</i>	36	
Anf. 62 THOMAS RAGNARSSON (M).....	36	
Anf. 63 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	37	
<i>Statliga servicekontor</i>	37	
Anf. 64 JONATHAN SVENSSON (S).....	37	
Anf. 65 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	37	
<i>Kartläggning av våldsbejakande islamister</i>	38	
Anf. 66 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD).....	38	
Anf. 67 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	38	
<i>Språkrkrav i äldreomsorgen</i>	38	
Anf. 68 NORIA MANOUCHI (M).....	38	
Anf. 69 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	39	
<i>Förslag om skatteutjämning</i>	39	
Anf. 70 INGELA NYLUND WATZ (S).....	39	
Anf. 71 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	39	
<i>Utökade kontroller av pensionsutbetalningar till utlandet</i>	40	
Anf. 72 DANIEL PERSSON (SD).....	40	
Anf. 73 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	40	
<i>Reglerna för offentlig upphandling</i>	41	
Anf. 74 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M).....	41	
Anf. 75 Civilminister ERIK SLOTTNER (KD).....	41	
<i>Åtgärder mot aktivklubbar</i>	41	
Anf. 76 MATTIAS VEPSÅ (S).....	41	
Anf. 77 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	42	
<i>Skydd av barn som bevittnat våld i hemmet</i>	42	
Anf. 78 SARA GILLE (SD).....	42	
Anf. 79 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	42	
<i>Indexering av schablonen för assistansersättning</i>	43	
Anf. 80 AGNETA NILSSON (S).....	43	
Anf. 81 Socialtjänstminister CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	43	
<i>Ansvarsfördelningen i Regeringskansliet</i>	44	
Anf. 82 LAILA NARAGHI (S).....	44	
Anf. 83 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	44	
<i>Bidragsreformen och aktivitetskravet</i>	44	
Anf. 84 ULRIKA HEINDORFF (M).....	44	
Anf. 85 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M).....	45	
§ 9 Bordläggning	45	
§ 10 Anmälan om interpellationer	46	
§ 11 Anmälan om frågor för skriftliga svar	46	

